

AVUSTUSTOIMINNAN JULKAISUJA

Työllistymisen edistäminen RAY:n avustuskohteenä

2013

Esipuhe

Raha-automaattiyhdistys (RAY) tukee voittovaroillaan sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaa, erilaisia kehittämis- ja käynnistämishankkeita sekä toimitilojen hankintaa ja peruskorjauksia. Vuodelle 2013 RAY:n voittovaroista myönnettiin avustuksia yhteensä 301 miljoonaa euroa 779 järjestölle 1 596 eri kohteeseen. Avustusten lisäksi RAY:n tuotosta osoitettiin Valtiokonttorin käyttöön 112,3 milj. euroa sotiemme veteraanien hoitoon ja kuntoutukseen.

Työllistymisen edistäminen erillisenä teemana tai kokonaisuutena ei ole perinteisesti ollut RAY:n avustustoiminnan keskiössä. 1990-luvun alun lamavuosien seuraukset asettivat RAY:n avustustoiminnalle uusia haasteita, jotka ovat edelleenkin hyvin ajankohtaisia. Näitä ovat mm. pitkäaikaistyöttömyys, mielenterveysongelmat, päihderiippuvuudet, lastensuojelun kasvanut tarve sekä syrjäytyminen. Terminä ”syrjäytymistä” ei käytetä yhdenmukaisesti, mutta yleisesti ottaen sillä viitataan yhteisöllisen toiminnan ulkopuolelle jäämiseen. Useimmiten syrjäytymiseen liittyy myös sosiaalista, taloudellista ja terveydellistä eriarvoisuutta. Useissa eri tutkimuksissa ja selvityksissä on tuotu esille, että ansiotyö on yksi merkittävimmistä yhteisölliseen toimintaan osallistumisen muodoista suomalaisessa yhteiskunnassa.

Laajasti katsottuna työllistymisen edistäminen kytkeytyy tiiviisti kaikkiin kolmeen RAY:n nykyisen avustusstrategian päälinjaan (1. terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistaminen, 2. terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia uhkaavien ongelmien ehkäiseminen ja 3. ongelmia kohdanneiden auttaminen ja tukeminen). Yhteiskuntamme talouden kehitys ja työmarkkinoiden muutos on vaikuttanut erityisesti nuorten edellytyksiin ja mahdollisuuksiin toimia aktiivisena kansalaisena. Elinkeinoelämän rakennemuutokset, työmarkkinoiden korkeat osaamis- ja tehokkuusvaatimukset sekä kiristynyt kilpailu ovat lisänneet pätkätöiden

ja epätyypillisten työsuhteiden osuutta ja vaikeuttaneet erityisesti nuorten työmarkkinoille pääsyä ja työelämään kiinnittymistä. Vaikein tilanne on niillä nuorilla, joilla työkokemuksen lisäksi puuttuu koulutus.

Vuonna 2014 RAY käynnistää uuden nuorten työllistymisen mahdollisuuksia ja työelämävalmiuksia edistävän Paikka auki -avustusohjelman. Erityisesti nuorten palkkaamiseen myönnettävillä avustuksilla ohjelma tarjoaa myös järjestöille mahdollisuuden saada nuoria mukaan uudistamaan järjestökuiluuia. Avustusohjelmaa toteutetaan vuosina 2014 - 2017.

Työllistymisen edistäminen RAY:n avustuskohleena -raportissa on kartoitettu Raha-automaattiaavustuksia työllistymisen edistämiseen saaneiden järjestöjen toimintaa monipuolisesti eri näkökulmista. Raporttiin on koottu keskeisimmät selvitystyön aikana esille nousseet havainnot sekä niihin pohjautuen suosituksia RAY:n avustustoiminnan kehittämiseksi. RAY hyödyntää selvitysraporttia osana Paikka auki -avustusohjelman suunnittelua ja toteutusta sekä laajemminkin työllistymisen edistämiseen liittyvien toimintojen avustuslinjauksia tarkennettaessa. RAY:n avustusstrategian uudistaminen on työn alla ja uusi strategia valmistuu loppuvuodesta 2014 ohjaamaan vuosille 2016 – 2019 myönnettävien avustusten suuntaamista.

Espoossa 22.10.2013

Tuomas Koskela

Seurannan erityisasiantuntija, RAY

Pekka Mykrä

Kehittämispäällikkö, RAY

2013

TYÖLLISTYMISEN EDISTÄMINEN

Raha-automaattiyhdistyksen
avustuskohteena

SISÄLLYS

Johdanto.....	s.3.
Havainnot.....	s.5.
Työllistymisen edistäminen järjestöissä, s. 6.	
Järjestöjen kohderyhmät, s. 7	
Järjestöjen työllistymisen edistämiseen liittyvät toiminnot, s. 11.	
Toimintojen sisällöt, s. 12	
Toimintojen rahoituspohja, s. 15	
Yhteistyö työ- ja elinkeinohallinnon kanssa, s. 16	
Yhteistyö kuntien ja työvoiman palvelukeskusten kanssa, s. 18.	
Alueellisten ja valtakunnallisten järjestöjen rooli, s. 21	
Pienten järjestöjen kohderyhmien näkemyksiä, s. 23	
Järjestöjen työllistymisen edistämisen toimien koettu lisäarvo, s. 25	
Minkälaisille järjestöjen työllistymisen edistämisen toiminnoille on kysyntää? S. 27	
Johtopäätökset ja toimenpidesuositukset.....	s.30
Johtopäätökset, s. 31	
Suositukset, s. 34	
Lähteet, s. 36	
Liite 1. Järjesölista, s. 37	
Liite 2. Viitekehykset, s. 41	

Johdanto

RAY on selvittänyt avustusstrategiansa uudistamisen tueksi työllistymisen edistämiseen liittyviä toimintojaan ja sitä, millä tavoin sosiaali- ja terveysalan järjestöt niitä tukevat. Tämä raportti pitää sisällään selvityksen avainasiat.

Selvityksen tavoite ja kysymykset

Työn tavoitteena on analysoida RAY-avustuksilla tuettua järjestöjen toteuttamaa työllistymisen edistämiseen liittyvää toimintaa ja sen linkittymistä yhteiskuntamme muihin työllistymistä edistäviin toimintoihin ja palveluihin. Selvityksen kysymyksiä on hahmotettu seuraavassa.

Käsitteellinen jäsenitys

- » Millaista työllistymisen edistämisen toimintaa järjestöillä ylipäätään on?
- » Millaisia toimintoja RAY:n avustamat eri järjestöt kyseisen tavoitteen edistämiseksi toteuttavat?

Täydentävyys

- » Mitä työllistymisen edistämiseen liittyviä toimintoja ja palveluita järjestöt toteuttavat (ja mitkä niistä ovat RAY:n rahoittamia)?
- » Mitä muita rahoituslähteitä järjestöillä on käytössä tähän työhön?

- » Millaista yhteistyötä työhallinnon ja kuntien kanssa tehdään?
- » Miten tämä yhteistyö toimii?
- » Mikä on järjestöjen työllistymisen edistämisen lisäarvo suhteessa työ- ja elinkeinohallinnon rahoittamaan toimintaan?
- » Miten valituissa tapauksissa järjestöt edesauttavat mahdollista poikkihallinnollista yhteistyötä TE-hallinnon kanssa?

Tuloksellisuuden edellytysten analyysi

- » Mitä sellaisia työ- ja elinkeinohallinnon tai kuntien näkökulmasta hyviä työllistymisen edistämisen rahoituksen kohteita, toimintamuotoja tai -tapoja on tunnistettavissa, joista RAY voisi oppia omaan avustustoimintaansa?
- » Minkälaisia toimintoja RAY:n kannattaa avustaa ja tukea järjestöjen työllistymisen edistämisen toimintojen kentässä ja minkälaisin ehdoin?

Selvityksen aineisto ja menetelmät

Selvitys on ollut luonteeltaan kartoittava ja siinä on sovellettu hyvin monen tyyppisiä menetelmiä. Selvitysprosessi on koostunut esiselvitysvaiheesta (toteuttanut Ramboll Management Consulting Oy) ja täydentävästä selvitysvaiheesta. "Selvityksestä" puhuttaessa viitataan tähän jälkimmäiseen kokonaisuuteen, jossa esiselvitysvaiheen havainnot on pyritty hyödyntämään. Aineistot ovat:

- » Selvityksen ensisijaisena kohteena ovat olleet RAY-avustusta työllistymisen edistämiseen saaneet järjestöt (12 kpl). Näiden järjestöjen haastattelut on toteutettu esiselvitysvaiheessa. Tämän lisäksi on analysoitu RAY:n hakemus- ja raporttiaineisto selvityksen kohteena olevia järjestöjä koskien.
- » Esiselvitysvaiheessa on toteutettu suppea tutkimuskatsaus, asiantuntijahaastattelut ja ELY-keskusten edustajien haastattelut, joiden pohjalta on laadittu yhteenvetoaineisto (Ramboll Management Consulting Oy)
- » Täydentävässä vaiheessa on analysoitu järjestöjä, joista voidaan erottaa:
 - ELY-keskuksilta kerättyjä kiinnostavia kohteita sekä RAY:n kanssa tunnistettuja valtakunnallisia järjestöjä (haastateltu selvityksen yhteydessä), kaikkiaan 14 kpl
 - RAY:n erilliskyselyyn osallistuneita työttömien yhdistyksiä (9 kpl), joista osa oli myös esiselvityksen kohteena
 - muita sekundääriaineiston valossa analysoituja järjestöjä (2 kpl)
- » Kuntien työllisyysasioista vastaavia niillä

alueilla, joilla RAY:n avustamat kohteet toimivat (N=12 kpl)

- » Työvoiman palvelukeskusesimien haastatteluja valikoiden niiltä alueilta, joilla RAY-kohteita toimii (N= 5 kpl)

Selvityksen aikana RAY:ssä toteutettiin kaikkiaan kolme työpajaa/työkokousta, joissa selvityksen tuloksia analysoitiin yhdessä RAY:n avustusosaston kanssa.

Selvityksen luonteesta johtuen kaikkien haastattelujen yksityiskohtaisia havaintoja ei ole purettu tässä raportissa. Selvityksen kohteena olevat järjestöt on listattu oheisessa taulukossa. Listassa mainitsemattomat järjestöt, joihin raportissa myöhemmin viitataan, on käsitelty välillisesti sekundääriaineiston kautta.

Järjestöt

Esiselvitysvaihe:

Bestis ry
Iisalmen Nuorison Tuki ry, Kehypaja
Kaarinan Työttömät ry
Kotikartanoyhdistys ry
Kuhmon työttömien yhdistys ry
Kuurojen Liitto ry
Laptuote-säätiö
Leikkiväki ry
Miina Sillanpään säätiö
Meri-Vuosaaren Työttömät ry
MS-liitto
Näkövammaisten Keskusliitto ry
Pohjois-Karjalan työttömien yhdistysten Toimintajärjestö ry
Savonlinnan toimintakeskus Majakka
Silta-Valmennus

Selvitysvaihe

Helsingin Klubitalo
Pirkanmaan omatoimisen työllistymisen tuki (PIOTTY)
Kainuun Nuotta ry
KRIS ry
Kotkan Korttelikotiyhdistys ry
Jyväskylän Katulähetys ry
Luotsi-säätiö
ODL
NuTu ry
Parik-säätiö
Visio-säätiö
Wiialan Sentteri ry
Yritetään Yhdessä ry

HAVAINNOT

- » Tämä luku pitää sisällään selvityksen keskeisimmät havainnot.
- » Havaintoja ja niiden tulkintaa on työstetty yhdessä Raha-automaattiyhdistyksen kanssa.
- » Havaintoja on käsitelty erilaisten jäsennysten kautta. Yksityiskohtaisia haastatteluhavaintoja ei ole esitetty.
- » Osa aineistosta pohjautuu erilliseen esiselvitykseen.

Työllistymisen edistäminen järjestöissä

Työllistymisen edistäminen on hyvin laaja ilmiö tarkastelun kohteena olevissa järjestöissä. ”Työllistymisen edistäminen” RAY:n avustuskohdeena on sisältänyt yleensä toiminta-avustuksia ja projektiavustuksia.

Työllistymisen edistämiseen liittyviä toimintoja ei kuitenkaan ole jäsennetty sisällöllisesti. Niihin toimintoihin, joissa työllistymisen edistäminen on selkeä näkökulma, on myönnetty avustusta vuonna 2013 noin 4,5 miljoonaa euroa 35 kohteeseen 30 järjestölle. Avustussumma on siis varsin pieni suhteessa RAY:n noin 300 miljoonan euron kokonaisavustusmäärään vuonna 2013. Tämän lisäksi useissa muissa avustuskohdeissa on sisältöjä ja elementtejä, jotka liittyvät työllistymisen edistämiseen mutta joita ei ole aiemmin RAY:n käyttämässä käsitteistössä ajateltu osana työllistymisen edistämistä.

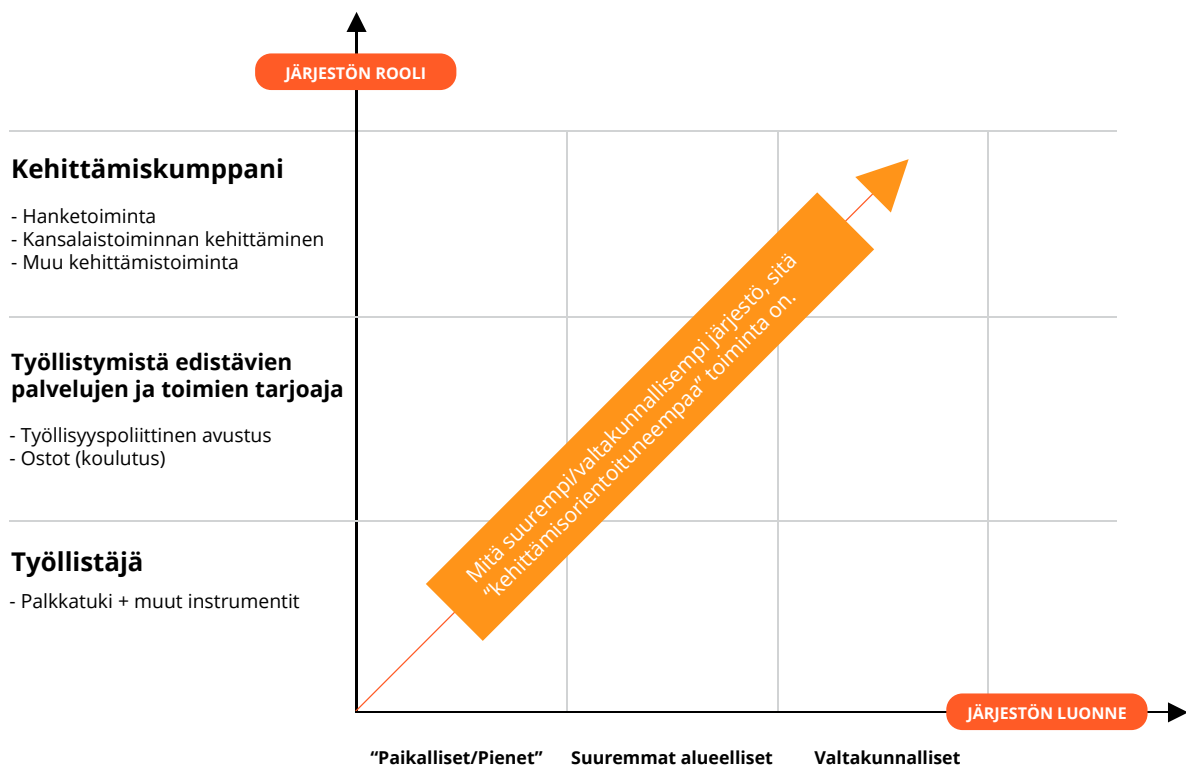
Aiemmissa selvityksissä on jo todettu, että kolmannen sektorin toimijat ovat tärkeä ja merkittävä osa työllistämisen edistämisen verkostoissa. Ajoittain ajatellaan, että järjestöt ovat jopa yhtä tärkeä toimija kuin

TE-toimistot (Järjestöbarometri 2008).

Perinteisesti järjestöt on aiemmin nähty erityisesti ”työllistäjinä” ja erilaisilla tavoilla rahoitettujen työmahdollisuuksien tai -kokeilujen tarjoajana (Järjestöbarometri 2008, von Hertzen ym. 2010, Terävä ym. 2011).

Usein julkisten työllisyyspalveluiden haasteet toistuvat myös kolmannen sektorin toiminnoissa: yhtenäisten palvelukokonaisuuksien rakentaminen, palveluiden oikea kohdentaminen sekä tuki- ja ohjauspalveluiden puute interventoiden aikana ovat näyttäytyneet haasteena jo aiemmin (von Hertzen ym. 2010, Filatov 2013). Tämän selvityksen havainnot eivät ole muuttaneet kokonaisnäkemyistä positiivisempaan suuntaan.

Järjestöjen työllistymisen edistämiseen liittyvien toimenpiteiden erityispiirteinä on nähty mm. avoimille

Kuvio 1: Järjestöjen kokosegmentit sekä rooli (Lähde: Oosi et al. 2013).

työmarkkinoille työllistämisen vaikeus ja samanaikaisesti tapahtuva työ- ja toimintakyvyn merkittävä tukeminen (esim. Terävä ym. 2011).

Työllistymisen edistämisen fokus kolmannella sektorilla

Hankkeen esiselitysvaiheessa tehdyissä työ- ja elinkeinohallinnon edustajien haastatteluissa käy hyvin ilmi se, että useille TE-hallinnon edustajille järjestöt näyttäytyvät usein vain ”työllistäjinä” ja erilaisten työmahdollisuuksien tarjoajana. Hieman alueesta riippuen eri tyyppisten ja eri kokoisten järjestöjen roolit kuitenkin vaihtelevat.

Tämä näkökulma on kuitenkin varsin yksipuolinen ja mikäli tarkastellaan RAY:n avustamien kolmannen sektorin toimijoiden asemoitumista työllistymisen edistämiseen, voidaan järjestöillä nähdä useita yhtäaikaista rooleja työllistäjästä aina tiettyjen työttömien tai osatyökykyisten ryhmien edunvalvojaksi tai tietyn palvelualueen kehittäjäksi. Yleensä alueellisilla ja valtakunnallisilla toimijoilla, joilla on myös enemmän resursseja käytössään, on paremmat mahdollisuudet toimia kehittämiskumppanina alueellisissa rakenteissa. Tätä on havainnollistettu kuviossa 1.

Useimpien selvityksen kohteena olleiden järjestöjen toiminnan avainalue on toteuttaa työllistymistä edistäviä erilaisia toimintoja ja palveluita, joiden rahoituspohjat ovat hyvin erilaisia.

TE-hallinnon kanssa tehtävän yhteistyön ristiriitaisin alue on ”työllistäjät” eli ”järjestö työpaikkana palkkatuella”. Tästä on viime aikoina keskusteltu runsaasti. Osa selvityksen kohteena olleista järjestöistä (n. 75 % haastatelluista) haluaisi profiloitua ohjaajana, sosiaalisen tuen tarjoajana ja muuna vastaavana. ”Työllistäjä”-rooli nivoutuu myös keskusteluun välityömarkkinoista. Kysymys on siitä, onko on siitä, onko avoimilla työmarkkinoilla ylipäättään tarjolla sellaisia töitä, joihin osa työttömistä voisi työllistyä, vai pitäisikö järjestöjenkin toimintaa hahmottaa välityömarkkinoina mutta ”pysyvinä” sellaisina (esim. Filatov 2013, Grönholm & Kostilainen 2013).

Järjestöhaastattelujen mukaan myös työpoliittisella avustuksella toteutetaan hankkeita, joissa järjestöille ohjautuu asiakkaita, joiden todellinen matka avoimille työmarkkinoille on pitkä ja jotka tulevat todellisuudessa ”sosiaaliseen kuntoutukseen”, joko TE-toimiston tai työvoiman palvelukeskuksen lähettämänä. TE-hallinnon

edustajien haastattelut esiselitysvaiheessa heijastelevat näkemystä, että näissä hankkeissa tulisi edelleen olla entistä selkeämpää tuloksellisuutta työllistymistavoitteiden suhteen. Tässä yhteydessä TE-hallinnon näkemykset järjestöjen roolista työllisyyden edistämässä vaihtelevat voimakkaasti. Suunta on siis eteenpäin palvelujärjestelmässä ja pois ”välitilasta”.

Kaikkien haastateltujen järjestöjen näkemyksissä kuvastuu se, että periaatteessa kaikki voivat tarjota erilaisia työllistymisen mahdollisuuksia mutta ”pelkkä työllistyminen” ei ole enää toiminnan fokuksessa. Vastaavasti eräillä järjestöillä, joiden toiminnan keskeinen sisältö on matalan kynnyksen avoin toiminta, itse avoimen toiminnan ylläpitäminen on sen tärkein muoto.

Järjestöjen toimintojen kohderyhmät

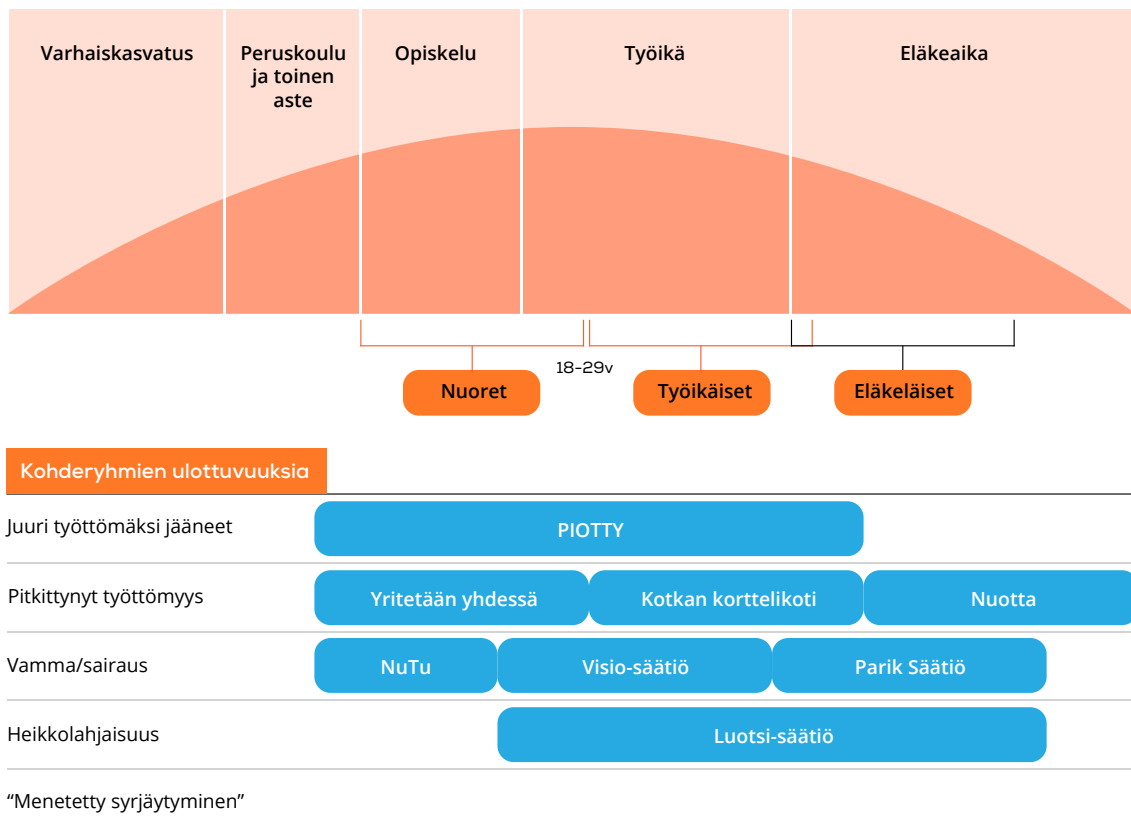
Työllistymisen edistämisen ja työllisyyden edellytysten lisäämisen kohderyhmät ovat erikokoisilla järjestöillä hyvin erilaiset. Pienemmällä toimijoilla kohderyhmät ovat usein rajatumpia, joko maantieteellisesti tai toimintaan osallistuvien iän mukaan.

Taulukossa 1 on esitetty esiselityksen ja selvitysvaiheen pienempien järjestöjen kohderyhmiä kokoavasti. Mukana on vain RAY:n avustuksen kohteena olevat järjestöt. Näistä järjestöistä ”perinteiset alueelliset työttömien yhdistykset” näyttelevät suurta roolia. Näihin toimintoihin liittyy usein matalan kynnyksen kohtaamispaikat tai ruokalat. Osa järjestöistä edustaa puolestaan enemmän työpajatoimintaa, ja näiden asiakasmäärät saattavat olla pienempiä. Yhtenä poikkeuksena on Pohjois-Karjalan työttömien yhdistys, joka toimii ikään kuin alueen työttömien yhdistysten yhteisenä rakenteena. Osa työttömien yhdistyksistä toteuttaa erilaisia toimintoja, ja kohderyhmät voivat olla tarkemmin määriteltäviä. Nämä eivät suoranaisesti käy ilmi tästä taulukosta (esim. Etappi).

Varsinkin matalan kynnyksen kohtaamispaikoissa asiakkaita vierailee varsin runsaasti erityisesti niissä yhdistyksissä, joiden toimintoihin liittyy ruokailu tai joiden toimintojen sijainti on keskeinen. Kokonaisuutena voisi karkeasti arvioida, että vuonna 2012 RAY:n avustuskohdeissa kävi n. 10 % työttömistä (arvio asiakasmääristä suhteutettuna työvoimatutkimuksen tilastoon 04/2012).

Taulukko 1. Pienten järjestöjen kohderyhmiä

Järjestö	Kohderyhmät	Määrät (vuosi/huomiot)
Kaarinan työttömät	Yhdistys tukee ja auttaa työttömiä henkilöitä. 1. piiriin vapaaehtoisesti ja 2. sosiaalitoimen/TE-toimiston kanssa tehdyllä sopimuksella eri tavoin työllistettyjä	150 (2012)
Kuhmon työttömät	Työttömät, työttömyys- ja syrjäytymisuhassa olevat, osatyökykyiset, maahanmuuttajat, nuoret ja perheet, eri syistä eläkkeellä määrä- tai pitkäaikaisesti olevat jne.	150–200 (2012)
Pohjois-Karjalan työttömät	Pohjois-Karjalassa toimivat työttömien yhdistykset sekä kaikki työttömät	8 yhdistystä
Meri-Vuosaaren työttömät	Vuosaarelaiset työttömät	Ei tietoa
Savonlinnan toimintakeskus Majakka	Pääasialliset kohderyhmät pitkäaikaistyöttömät, vajaakuntoiset sekä muuten vaikeasti työllistyvät henkilöt	Ei tietoa
Vaasan Bestis	Toiminta on suunnattu vailla koulutusta ja/tai työkokemusta oleville nuorille ja työikäisille.	30
Iisalmen Nuorison Tuki (Kehypaja)	Nuoret (14–29-v.) ovat työkokeilun ja työharjoittelun pääkohderyhmä. Nuorten osuus on 70 %, loput ovat pitkäaikaistyöttömiä, mielenterveyskuntoutujia, kehitysvammaisia, vaikeasti työllistettäviä ja yli 50-vuotiaita	250 (2012)
Leikkiväki ry	Nuoret (17–30-v.), joilla on mielenterveysongelmia ja jotka ovat jo olleet monessa paikassa toimenpiteiden kohteina ja asiakkaina	43
Kuopion työttömät	Kuopion alueen työttömät	434 toimintakertaa matalan kynnyksen kohtaamispaikassa
Salon seudun työttömät	Salon seudun työttömät	427 (2012)
Turun työttömien yhdistys	Turun alueen työttömät	1 096 asiakasta (2012, sis. ruokala)
Etappi ry	Tampereen alueen työttömät	5 145 (ruokala), nuoria pajalla 50/vuosi

Kuvio 2. ei-RAY -avusteisten järjestöjen kohderyhmien luonnehdintaa

Kohderyhmien hahmottamiseksi kerättiin haastatteluin kokonaisnäkemyksiä siitä, millaisiin kohderyhmiin toiminnot kohdentuvat ja millaisiin kohderyhmiin alueilla (ELY-alueet, kunnat, työvoiman palvelukeskukset) tulisi kohdentua. Tätä tarkasteltiin liitteessä 2 esitetystä viitekehystä.

Varsinkin suuremmissa järjestöissä toiminta on hyvin laajaa ja kattaa kaikki kohderyhmät. Kohderyhmissä on myös runsaasti erityisiä ulottuvuuksia, joista vammat ja sairaudet voivat olla joko pitkittyneen työttömyyden syitä (tällöin osa järjestöjen toimintoja) tai valtakunnallisten järjestöjen pääkohderyhmiä määrittäviä tekijöitä.

Haastatteluissa ja järjestötapauksissa kävi selvästi ilmi, että valtaosa toimista painottuu laajassa mielessä nuoriin ja yli 45-vuotiaisiin henkilöihin. RAY:n avustamat järjestöt muodostavat viitekehysessä kattavan kuvan lukuun ottamatta yhtä ulottuvuutta, juuri työttömäksi jääneitä, joka on osaltaan TE-hallinnon kohderyhmää. Tämä käy hyvin ilmi siinä, jos analysoidaan sellaisia täydentäviä järjestöjä, jotka eivät varsinaisesti ole RAY:n avustustoiminnan piirissä (ks. kuvio 2).

Kuten kuviosta 2 käy ilmi, Pirkanmaan omatoimisen työllistämisen tuki, PIOTTY, on lähes ainoita, joissa tämä

toiminta korostuu. Toiminnassa on myös mukana pitkään työttömänä olleita. Toimintamallissa kiinnostavia näkökulmia ovat kohdentaminen tekniseltä alalta valmistuneisiin sekä keskittyminen työnhaun opastamiseen.

Alueellisten ja valtakunnallisesti toimivien järjestöjen kohderyhmät poikkeavat puolestaan edellä mainituista. Näissä järjestöissä RAY:n avustukset kohdentuvat joko projektiavustuksiin (Ck) tai tietyn toiminnan toteuttamiseen liittyviin toiminta-avustuksiin (Ak). Alueellisissa järjestöissä RAY-avusteilla toiminnoilla on usein jokin selkeä tietty kohderyhmä. Selvityksen kohteena olevien alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kohderyhmiä ja avustetun toiminnon roolia on kuvattu seuraavassa taulukossa.

Järjestö	Kohderyhmät	Toiminnon rooli järjestössä
Silta-Valmennus	Noin 1 300–1 400 asiakasta eri taustoilla, joista 75 % on nuoria.	Avustuksen kohteena ollut toiminto keskittyi nuorten palvelutakuuseen (100 asiakasta vuodessa).
Kotikartano-yhdistys	Vaikeassa työmarkkina- asemassa olevat	29–54-vuotiaat näissä kohderyhmissä, n. 247 asiakasta vuodessa. 1/3 järjestön perustehtävästä
Laptuote-säätiö	Laajasti kaikki työllisyyden edistämisen kohderyhmät	Tuetun työllistämisen hanke suuntautuu niille, jotka jäävät TE-hallinnon toimenpiteiden ulkopuolelle (44 kpl).
Parik-säätiö	Laajasti kaikki työllisyyden edistämisen kohderyhmät	RAY-avustus kohdentuu pääasiassa hankkeisiin.

Haastattelujen perusteella alueelliset järjestöt käyttävätkin RAY-avustuksia pääasiassa tuotekehityshankkeisiin.

Valtakunnallisten järjestöjen toiminnan kohderyhmät ovat pääasiassa kattojärjestöjen perustehtävän mukaisia. Näitä on kuvattu lyhyesti seuraavassa taulukossa.

Kuten taulukosta nähdään, on pääasiallinen toiminnan muoto työllisyysasiamiestoiminta. Lihastautiliitto, joka ei ole ollut selvityksen kohteena, on puolestaan sisällöllisesti laajin Ak-avusteinen toimintokokonaisuus.

Järjestö	Kohderyhmät	Toiminnon rooli järjestössä
Kuurojen Liitto	Heikommassa työmarkkina- asemassa olevat kuurot	Vertaisuuteen perustuva työasiamiestoiminta jäsenistölle
Miina Sillanpään säätiö	Työikäiset kehitysvammaiset, jotka työskentelevät avotyössä tai työkeskuksissa sekä työkeskusten ohjaajat	Toimintakykyä ylläpitävää toimintaa
Näkövammaisten Keskusliitto	Laajasti, kaikki näkövammaiset	Työasiamiespalvelu, joka kohdistuu laajasti kaikkiin näkövammaisiin
MS-liitto	MS-tautia sairastavat	Yleinen neuvontapalvelu, joka liittyy myös työllistymisen edistämiseen. Osa järjestön muuta neuvottelupalvelua.
Lihastautiliitto	Laajasti lihastautia sairastavat henkilöt	Sisältöalueina ovat yksilöllinen uraohjaus ja neuvonta, koulutukset, sidosryhmä- ja kehittämistyö, materiaalityönto, sopeutumisvalmennuskursseilla tehtävät yksilölliset ohjauskeskustelut ja ryhmät, oikeuksien valvontatyö sekä Sisäänheitto työelämään -työnantajapalvelun ylläpito.

Tämän lisäksi selvityksen täydentävässä vaiheessa tarkasteltiin Helsingin Klubitalo ry:n ja KRIS ry:n toimintaa.

Molemmilla on työllistymisen edistämisessä selkeät omat kohderyhmänsä. Ensimmäinen keskittyy omaan jäsenistöönsä ja erityisesti mielenterveyskuntoutujiin, jälkimmäinen puolestaan entisten vankien työllistämiseen.

TE-hallinnon ja kuntien haastatteluissa nähdään, että järjestöjen työllistymisen edistäminen on ylipäätään tärkeää ja mahdollisimman laaja-alainen kohdentuminen, erityisesti TE-hallinnon ja kuntien näkökulmasta vaikeimmin työllistyville ja eniten tukea tarvitseville kohderyhmille, on tärkeää.

Haastattelut kiteytyvät hyvin erään haastateltavan sloganiin ”Periaatteessa kaikki voivat tarjota työllistymistä, mutta se on harvalla enää fokus”, millä tarkoitetaan, että ajattelumalli on siirtynyt jatkopoluttamisen suuntaan.

Järjestöjen työllistymisen edistämiseen liittyvät toiminnot

Työllistymisen edistämistä tukevat toiminnot

Edellä on kuvattu sitä, minkälaisin periaattein ja kenelle järjestöt (tapaustutkimusten kohteina olleet ja käytetyt tapausesimerkit) tarjoavat työllistymisen edistämisen palveluita.

Työllistymisen edistämisen toimintoja tarkasteltiin hyvin laajasti ja avoimesti tapausesimerkkejä haastatellen, tapausesimerkkien toimintakertomusten sekä RAY:lle tuotettujen erilaisten selvitystietojen (vuosiselvitysten, avustushakemusten) avulla. Järjestöjen toimintaan kysyttiin myös palautetta TE-hallinnon edustajilta (esiselvitys) sekä kuntien ja työvoiman palvelukeskusten edustajilta.

Selvityksen työpajoissa työllistymisen edistämiseen liittyviä toimintoja ja prosesseja tarkasteltiin kuviossa 3 esitetyn viitekehityksen avulla.

Perusajatuksena oli, että viitekehitys syntyy sen pohjalta, millaisia toimintoja järjestöillä työllistymisen edistämisen tukemisen kokonaisuudessa on tai millaisille toiminnoille koetaan olevan kysyntää. Toiminnot voidaan jakaa työllistymisen edistämisen sisältötoimintoihin (kuviossa oikealla) ja näitä tukeviin prosesseihin. Lähtökohtana on ollut tarkastella järjestöjen toimintoja *yleisesti sitomatta niitä minkään yksittäisen rahoittajan tai tilaajan käyttämään käsitteistöön*.

Työnantajayhteistyö on selvityksen kohteena olevissa järjestöissä vaihtelevaa. Tälle on luonteenomainen selitys, sillä RAY ei ole aikaisemmin kannustanut tai vaatinut

työnantajayhteistyötä järjestöiltä.

Esiselvitysvaiheen järjestöistä kolmasosa mainitsi yritys- ja työnantajayhteistyön oleellisena. Vastaavasti ei-RAY-kohteista useimmat mainitsivat yritys- ja työnantajayhteistyön keskeisenä menestyksen avaimena.

Toisaalta työllistymisen edistämisen toiminnoissa, esim. ”edelleensijoituksen” tai mielekkäiden työllistymiseen liittyvien sisältöjen kehittämiseksi, työnantajayhteistyö on tärkeää. Työnantajayhteistyön vähäisyys erityisesti pienemmissä RAY-avustusta saavissa selvityskohteissa sekä kohteissa, jotka eivät saa RAY-avustuksia, käy hyvin ilmi seuraavalla sivulla esitellyssä analyysissä.

Kuviossa 3 on yleistäen kuvattu selvitykseen ja RAY:n erilliskyselyyn liittyneiden järjestöjen toimintoja eri prosesseissa. Esityksen tarkoituksena on hahmottaa pienempien järjestöjen toiminnan painopisteitä ja aukkopaikkoja.

Työnantajayhteistyön analyysin eräänä ongelmana on, että kyse on vahvasti sellaisesta toiminnosta, joka on lähtökohtaisesti kiinni sen toteuttajasta:

työnantajayhteistyö on asenne! Haastattelujen mukaan se on pitkäjänteistä ja systemaattista työtä järjestön toiminta-alueen yrittäjien kanssa ja vaatii yrittäjyyden tuntemista, yrittäjyyteen liittyvien reunaehtojen hyväksymistä sekä ainoana selvästi konkretisoitavana käytäntönä alueen yrittäjäjärjestöjen kanssa tehtävää systemaattista yhteistyötä. Molemmat tässä selvityksessä analysoidut ei-RAY-avusteiset järjestöt, Visio-säätiö sekä Yritetään Yhdessä ry, hyödynsivät hyvin tätä lähestymistapaa.

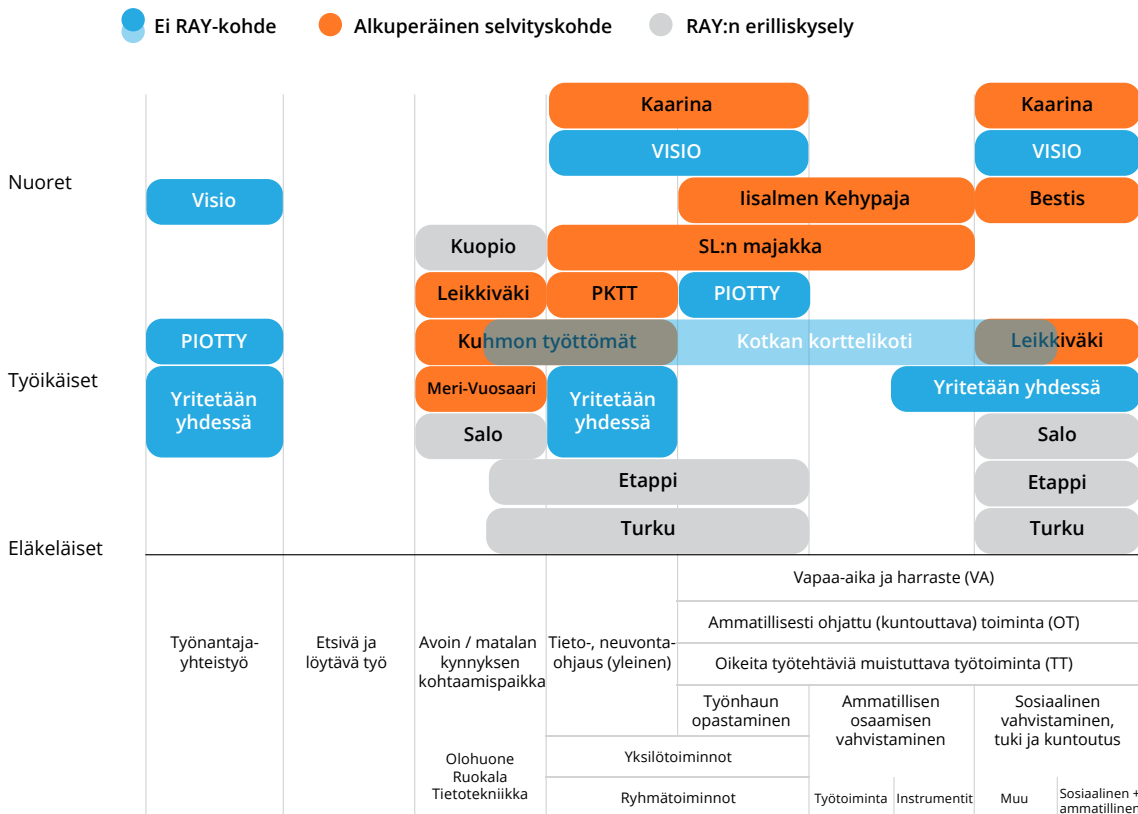
Etsivää työtä tukevilla muodoilla, ”löytävällä työllä”

viitataan järjestöjen mahdollisesti toteuttamaan etsivää nuorisotyötä tukeviin erilaisiin epämuodollisiin työmenetelmiin. Näitä ei järjestöissä merkittävästi esiinny, mutta ne mainitaan viranomaishaastatteluissa yhtenä toimintona, jolla olisi työllistymisen edistämässä kysyntää. Tällöin tarkoitetaan sellaisia toimintamuotoja, joilla asiakkaat saadaan etsivän nuorisotyön tai muiden palvelujen piiriin.

Matalan kynnyksen avoimilla kohtaamispaikoilla

tarkoitetaan erilaisia avoinna olevia kohtaamispaikkoja. Selvityksen kohteena olevissa järjestöissä nämä ovat joko työttömien yhdistysten tai muiden toimijoiden ”toimitiloja” tai ”ruokaloita”. Lisäksi niihin voi yhdistyä mahdollisuus tietoliikenneyhteyksien käyttöön.

Yleinen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelu nousi selvityksessä vahvasti esiin: järjestöt voisivat toimia

Kuvio 3. Esimerkkejä tapausjärjestöjen toimintojen asetoimitumisesta

vähintään yleisen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelun tarjoajana.

Toimintojen sisältöjä tarkastellaan vielä erikseen seuraavassa luvussa. Esiselvityksessä korostui havainto, jossa TE-hallinnon palvelulinjoista ns. "tuetun työllistämisen palvelulinja" on keskeinen, jossa järjestöt toimivat TE-hallinnon kumppanina. Samanaikaisesti voidaan kuitenkin hahmottaa, että tälle asiakaskunnalle suunnatuissa järjestöjen toiminnoissa "TE-palveluiden nykyiset palvelulinjat ikään kuin toistuvat".

Tämä tarkoittaa sitä, että järjestöjen toiminnoissa oltaisiin jollakin tavalla kohderyhmään sopivasti mietitty myös työnhaun opastamiseen ja (ammatti)osaamisen vahvistamiseen liittyviä asioita.

Toimintojen sisällöt

Kokoluokan merkitys järjestöjen toimintoihin

Selvityksessä on tarkasteltu hyvin erityyppisiä työllistymisen edistämisen toimintoja järjestöissä. Järjestöjen kokoluokalla on myös merkitystä useisiin asioihin. Haastattelujen mukaan järjestöjen koko vaikuttaa

niiden mahdollisuuksiin:

- » toimia tieto, neuvonta-, ohjaus- ja tukipalveluiden tarjoajana
- » toimia "työllistäjänä": pienillä järjestöillä on mahdollisuuksia toimia työllistäjänä mutta työn sisältöjen ei uskota olevan yhtä mielekkäitä tai jatkopolkujen niin todennäköisiä kuin suuremmilla järjestöillä, kun taas suuremmat organisaatiot (erityisesti säätiöt) pystyvät kehittämään "työllistettyjen" asemaa myös oman organisaationsa sisällä
- » tukea ELY-keskusten ja kuntien ja työvoiman palvelukeskuksen muodostamaa palvelujärjestelmää
- » tarjota matalan kynnyksen helposti lähestyttävää toimintaa, minkä katsotaan olevan jossain määrin helpompaa pienille toimijoille.

Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut (TNO)

Palveluiden sisällön tarkastelussa huomiota on aiemmin kiinnitetty järjestöjen prosesseihin ja toimintoihin.

Teema	Pieni järjestö, jolla avoin kohtaamispaikka	Pienehkö yhdistys, jonka toiminta kytkeytyy asukaslähtöisyyteen
Työhaun opastaminen	Ei käytännössä mitään. Joskus on pidetty kurssimuotoista toimintaa järjestön "toimistolla", jossa mahdollisuus käyttää tietokoneita.	Uraohjaaja (yhdistyksen työntekijä) laatii kaikkien asiakkaiden kanssa CV:n ja tarkastaa asiakkaiden työnhakusuunnitelmat (asiakkaat tulevat ELYltä). Hakemukset ja ansioluettelot mukaan. Tarvittaessa muuta työhaun opastamista.
Ammatillisen osaamisen vahvistaminen	Tehdään harrastetöitä. Yhdistyksellä ei mahdollisuutta ammatillisen osaamisen vahvistamiseen.	Hygieniapassin suoritusmahdollisuudet, annetaan kotipalvelutyön ammatintutkintoon näyttöpaikkoja.
Sosiaalinen vahvistaminen	Käytännössä avoin ruokala ja halpa ruoka ovat toiminnan fokus. Ruokala on avoinna kaikille. Ruokala rytmittää monen päivää, samoin toimistolla käynti.	Hoivapajaohjaaja ja päihdeyhdistyksen henkilö, henkilökohtaisia keskusteluja ja hoitoon ohjauksia ja elämänhallinnan tukemista. Suunnitelma laaditaan erilaisten testien perusteella.

Kuvio 4: Esimerkkejä pienten järjestöjen toiminnoista

Tässä yhteydessä haastattelujen keskiössä on ollut tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut. Tässä raportissa tällä viitataan hyvin yleiseen palveluun, jota on haastatteluissa luonnehdittu seuraavassa kuviossa kuvatuin esimerkein (ks. kuvio 5).

Yleinen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelu (TNO) kolmannen sektorin toimijoilla:

- Tavattavissa oleva henkilö (vähintään ammatillisesti koulutettu vertainen)
- Yleinen neuvonta palvelujärjestelmästä
- Kohdennettu neuvonta kävijöiden tarpeiden mukaisesti, esim.:
 - Joku kertoo elämänhallintaan liittyvistä asioista
 - Joku kertoo velkaneuvonnasta, sosiaalisesta luototuksesta, toimeentulotukiasioista
 - Tietopaketti päihde- ja mielenterveyspalveluista sekä alueen sosiaalisista palveluista
 - Joku kertoo tarjolla olevista työtoiminnoista ja muiden järjestöjen palveluista
- Ohjaus sellaisten toimijoiden luo, jotka pystyvät neuvomaan koulutusmahdollisuuksista

Kuvio 5: "Yleinen TNO" haastateltujen mukaan

Menetelmällisesti järjestöjen työllisyyden edistämiseen liittyviin toimintoihin sisältyy erilaista vapaa-ajan toimintaa ja harrastetoimintaa. Pienemmissä järjestöissä ja perinteisessä työttömien yhdistysten toimintakentässä tämä näkyy vahvemmin. Tämän lisäksi järjestöissä on erilaista ammatillisesti ohjattua ja "kuntouttavalla työotteella" toteutettavaa työtoimintaa, joko yksilö- tai ryhmämuotoisena. Kolmas menetelmällinen kategoria on "oikeita työtehtäviä muistuttava työtoiminta".

Järjestöjen toimintojen tarkasteluun hahmottui tapausesimerkkien ja haastattelujen perusteella sisällöllinen viitekehys (ks. liite 2), jonka avulla vältetään ajautuminen eri lainsäädäntö- tai rahoittajatahoilta tuleviin yksittäisten toimintojen määritelmiin.

Kaikkia selvityksessä sivuttuja järjestöjä ei ole systemaattisesti analysoitu tämän viitekehyksen mukaan, vaan viitekehys on luotu RAY:n toimintojen tarkasteluun tulevaisuutta silmällä pitäen. Järjestöjen RAY-rahoitteisten toimintojen sekä ei-RAY-avusteisten järjestöjen toimintojen analyysi on koottu liitteeseen 1. Joitakin yksittäisiä havaintoja voidaan nostaa esiin.

Pienemmissä järjestöissä vapaa-aika ja harrastetoiminta korostuvat, usein matalan kynnyksen avointen kohtaamispaikkojen ohella. Näitä toimintoja ei ole tarkasteltu selvityksessä välttämättä kovin syvällisesti, mutta yleinen havainto on, että niihin sisältyy harvoin sellaisia tavoitteellisia ohjauksen elementtejä, jotka liittyisivät ammatillisen osaamisen vahvistamiseen tai työn

	Vapaa-aika ja harrastetoiminta (VH)	Ammatillisesti ohjattu (kuntouttava) toiminta (AO)	Oikeita työtehtäviä muistuttava työtoiminta (TT)
Viitekehys	Retket, matkat, muu toiminta Musiikki Liikunta-aktiviteetit Askartelu ja käsityöt	Terveysinfot, muut infot jne. Yksinkertaiset työt (ei uutta peruskouluun) Sisällöllisesti ammattimainen kurssitoiminta Täydentävä kieli- ja vuorovaikutuskoulutus	Tehdään kolmannelle osapuolelle ("asiakas") Vaatii osittain uuden opettelua (jonkun työkalun käyttöä) Vastaavaa työtä tehdään työelämässä
Sosiaalinen vahvistaminen, tuki ja kuntoutus	Työttömien yhdistykset Retket, lasimaalaus, sähkökerhot	Etappi Terveystarkastukset ja terveysinfot	Helsingin klubitalo Työpainotteinen päivä
Ammatillisen osaamisen vahvistaminen	Ei esimerkkejä	Silta, Nuotta Osatutkintojen suorittaminen matalan kynnyksen töissä	Kotkan Korttelikoti Siivoustyöt vähävaraisille (+ hygieniapassin suoritus)
Työnhaun opastaminen	Ei esimerkkejä	Silta, PIOTTY Ryhmämuotoinen työnhaun opastus	Laptuote, Korttelikoti, Nuotta, Silta Hakemusten kirjoittaminen, tietokoneen käytön opastus ja CV:iden uusiminen

Kuvio 6. Eräitä kiinnostavia esimerkkejä toiminnan sisällöistä

haun opastamiseen. Kuvioon 6 on koottu eräitä selvityksen kautta löydettävissä olevia kiinnostavia teemoja (nostettu selvityshenkilön ja RAY:n yhteistyönä) viitekehyksessä tarkasteltuna.

Toimintojen rahoituspohja

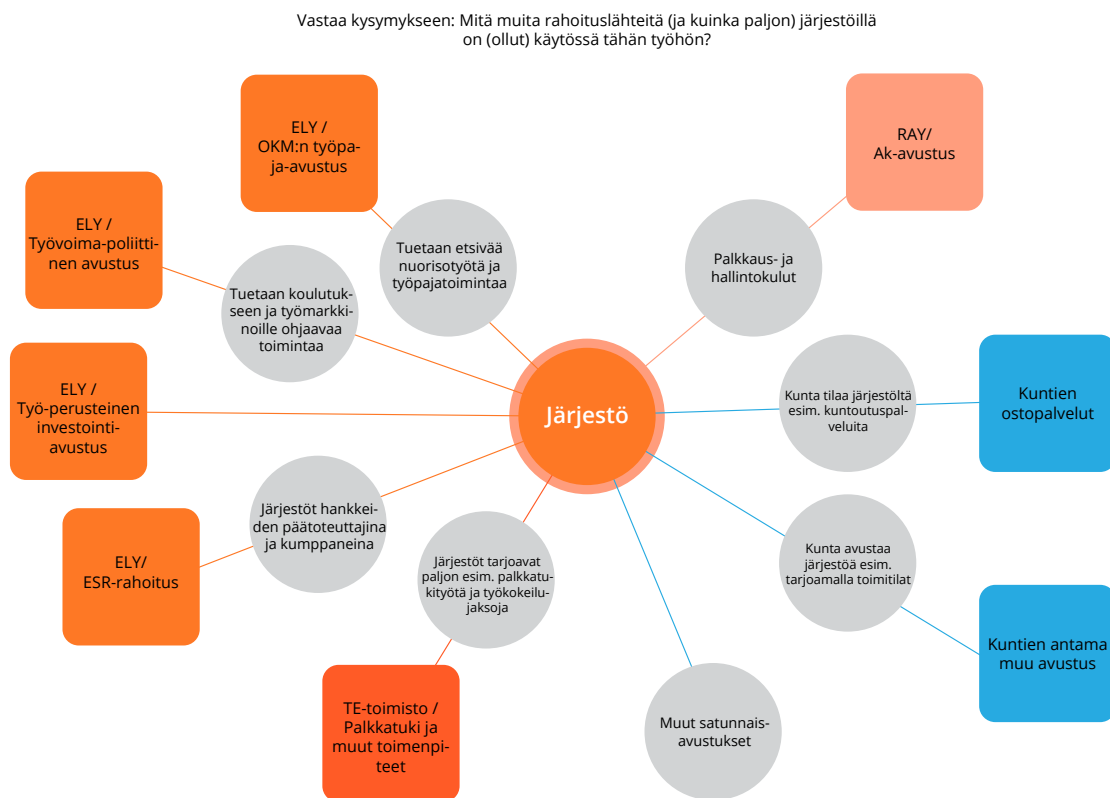
Selvityksen kohteena olevissa pienissä järjestöissä ja perinteisessä työttömien yhdistysten kentässä RAY-avustusten merkitys toimintojen rahoituksessa on kaikista suurin. Ilman näitä avustuksia toiminnot eivät toteutuisi siinä laajuudessa, kuin ne nyt toteutuvat. Näitä eri lähteitä on havainnollistettu esiselitysvaiheen kuviossa 7, joka soveltuu parhaiten pienempiin järjestöihin.

Vastaavasti suuremmissa alueellisissa organisaatioissa, jotka toimivat kuntoutuksen työtoiminnan palveluntuottajina, hyödyntävät TE-hallinnon työpoliittisia avustuksia ja toteuttavat useita muita toimenpiteitä, hyödynnetään RAY-rahoitusta pääasiassa jonkin kohdennetun toiminnan ylläpitämiseen tai uusien hankkeiden ideointiin.

Eräs esimerkki siitä, miten rahoituspohja muodostuu suuremmissa järjestöissä, on siten, että työnhaun opastaminen rahoitetaan työpoliittisella avustuksella tai ESR-hankkeilla, ammatillisen osaamisen vahvistaminen muilla rakennerahastohankkeilla, palvelumyynnillä tai muiden rahoittajien projekteilla ja sosiaalinen

vahvistaminen joko palvelumyynnillä, valtionosuuksilla toimivilla toiminnoilla tai RAY:n tuella, riippuen järjestön toiminnan luonteesta. Järjestöpalvelut rahoitetaan joko jäsenmaksuilla tai RAY:n tuella.

Valtakunnallisissa järjestöissä tilanne ei ole aivan näin selvä: Osa työllistämisen edistämisen toiminnoista toteutuu tällä hetkellä varsin kattavana ja puhtaasti RAY-rahoituksella. Näiden toteutuminen muuten, esim. jäsenmaksujen kautta tai muulla avustuksella, olisi epävarmaa. Valtakunnallisista järjestöistä ja verkostoista ainoastaan KRIS on käynnistänyt ja toteuttanut toimintaansa pääasiassa ELY-avustuksin.

Kuvio 7. Järjestöjen työllistämisen edistämisen rahoituslähteet (Lähde: Oosi et al. 2013).

Järjestöjen yhteistyö työ- ja elinkeinohallinnon kanssa

Järjestöjen yhteistyötä työ- ja elinkeinohallinnon kanssa käsiteltiin esiselvitysvaiheessa. Tässä on purettu lyhyesti siihen liittyviä havaintoja.

Lähtökohtaisesti järjestöt nähdään ELY-keskusten, haastateltujen TE-toimistojen edustajien ja selvitysvaiheessa haastateltujen työvoiman palvelukeskusten edustajien mukaan tärkeinä toimijoina. Suhteessa TE-palveluiden uusiin toimintalinjoihin järjestöillä nähdään olevan merkitystä erityisesti TE-hallinnon palvelulinjassa 3 eli ns. tuetun työllistämisen palvelulinjassa.

Erällä ELY-/TE-keskusalueilla on menossa prosesseja, joissa järjestöjen palveluita ollaan entistä paremmin segmentoimassa suhteessa TE-hallinnon palveluun. Vastaava kehitys on nähtävissä myös kuntasektorilla, jossa varsinkin suuremmissa kunnissa järjestöt "segmentoidaan" kunnan palvelujen näkökulmasta. On huomattava, että nämä segmentoinnit toteutetaan aina rahoittajan näkökulmasta ja ne heijastelevat rahoittajien näkemystä kohderyhmistä ja heidän tarpeistaan. Tässä selvityksessä analyysiä on tehty ensisijaisesti järjestöjen omista näkökulmista.

Yhteistyön muodot ELY-keskusten kanssa vaihtelevat. Tyypillisin yhteistyö on ainoastaan ad hoc -yhteistyötä, joka liittyy työpoliittisen avustuksen (tai muiden rahoitusmuotojen) hakemiseen vuosittain. Muita systemaattisempia yhteistyön muotoja ovat:

- » järjestöjen aloitteeseen perustuvat yhteistyöfoorumit tai käytännöt (näitä vähän, esim. valtakunnallisten vammaisjärjestöjen työllisyysfoorumi)
- » kolmannen osapuolen järjestämät forumit, joissa TE-hallinto, järjestöt ja muut toimijat kohtaavat (esim. Keski-Suomi, Pirkanmaa)
- » TE-toimistojen palvelulinjoittain kehittymässä olevat verkostot/foorumit (pääosin työn alla, pisimmällä Keski-Suomessa ja Uudellamaalla)
- » työvoiman palvelukeskusten kanssa hankinta-/sopimusmenettelyssä olevat järjestöt (mainitaan lähes joka alueella)
- » ELY-keskusten ylläpitämät säännölliset

yhteistyörakenteet, pääosin hankerahalla (esim. Kaakkois-Suomi).

Yhteistyön toimivuuteen ollaan yleisesti ottaen tyytyväisiä. Yhteistyön toimivuus on hyvin usein kiinni TE-hallinnon omasta suhtautumisesta ja myös järjestöjen aktiivisuudesta. Selvitysvaiheessa toteutetuissa haastatteluissa on havaittavissa, että yhteistyö toimii lähtökohtaisesti paremmin pienemmillä kaupunkiseuduilla sekä niillä alueilla, joissa järjestöjen segmentointia on toteutettu palvelujärjestelmän puolelta (esim. Keski-Suomessa). TE-hallinnon sidosryhmästrategia onkin valmisteilla vuoden 2013 aikana ja voi jossain vaiheessa heijastua myös järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Esiselvitysvaiheen haastatteluissa (n=10) korostui, että mikäli työvoiman palvelukeskus toimii alueella, yhteistyö järjestöjen, TE-hallinnon ja kuntien välillä toimii paremmin kuin tilanteessa, jossa TYP ei ole aktiivinen. Aiemmissa selvityksissä on myös todettu, että järjestöjen rooli korostuu aktivointisuunnitelmien ja työkokeilujen osalta.

TE-hallinnon ja järjestöjen välisestä yhteistyöstä mainitaan usein yksittäisiä palveluita tai yksittäisten järjestöjen tuloksekkaita toimintoja. Näiden asemasta huomiota kiinnitettiin toimiviin yhteistyörakenteisiin ja -käytäntöihin. Näistä esimerkkejä on kuvattu kuviossa 8 seuraavalla sivulla.

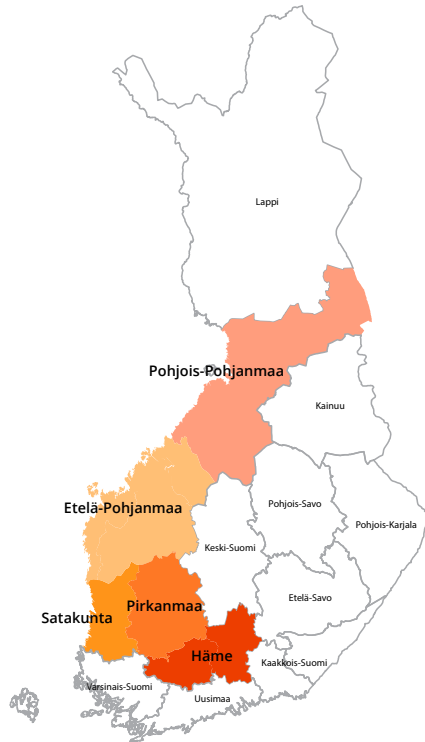
Yhteistyön toimivuuden haasteita ovat järjestöjen toiminnan tuntemattomuus, odotusten väliset ristiriidat sekä yhteistyössä käytettävään kieleen liittyvät haasteet.

Järjestöjen toiminnan heikko tunnettuus näkyy erityisesti sellaisilla alueilla, joissa ei ole systemaattista yhteistyötä järjestöjen ja TE-hallinnon välillä ja joissa yhteistyö perustuu lähinnä eri vuosina ad hoc -pohjalta haettaviin avustuksiin. Tällöin TE-hallinto ei tunne riittävästi järjestön kokonaisosaamista eivätkä järjestöt osaa tuoda sitä esiin.

Odotusten välisiä ristiriitoja kuvaa se, että palvelujärjestelmän edustajat ajattelevat järjestöjen toimintaa omasta lähtökohdastaan: he eivät tunnista järjestöjen ohjauksellista roolia vaan voivat ajoittain nähdä järjestöt "työllistäjänä".

Toinen seikka on odotusten "kovuus" työmarkkinoille sijoittumisen suhteen sellaisissa pienissä järjestöissä, jotka käytännössä tarjoavat sosiaalisen vahvistamisen palveluja

Vastaa kysymyksiin:
Missä tämä yhteistyö toimii hyvin ja miksi se toimii hyvin?

Pohjanmaa

Yleinen: Työvoimahallinto järjestää teeman kanssa työskenteleville yhteisiä tapaamisia. Myös ohjausryhmät ovat tärkeitä yhteistyöpaikkoja. Eriksen voidaan mainita Siivet-projekti. TE-toimistouudistus tulee tiivistämään vuorovaikutusta.

Etelä-Pohjanmaa

Yleinen: TE-toimistouudistus yhtenäistää käytäntöjä alueella. Hyvää toimintaa on ollut mm. Pönnä ry:llä, joka teki konkreettista etsivää työtä asiakkaan työllistämiseksi.

Satakunta

Yleinen: Rauman seudun katulähetyksen ja TYP:n kanssa yhteistyö toimii erittäin hyvin – asiakkaiden parasta ajatellaan yhdessä. TE-toimistouudistus yhtenäistää mm. palkkatukikäytäntöjä. Onnistuneiden hankkeiden taustalla on usein hyviä vetäjiä

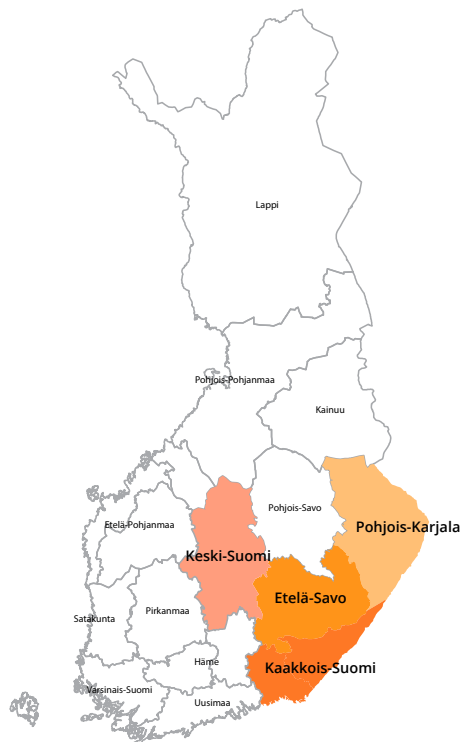
Pirkanmaa

Yleinen: Yhteistyö jakaantuu ”isoihin” ja ”pieniin”. Isot ovat mukana eri foorumeilla, pienet käyttävät työvoimapol. avustusta. Työttömien yhdistysten toiminta ei kohtaa ELYn työllisyystavoiteodotuksia.

Häme

Yleinen: Työvoimahallinto tapaa säännöllisesti kuntien edustajia, ja rahoituksia sovitaan yhteen. Järjestöjä kannustetaan profiloitumaan. Hyvillä yhteistyöjärjestöillä on vankkaa osaamista ja ammatillisuutta sekä hyvät taloudelliset edellytykset.

Vastaa kysymyksiin:
Missä tämä yhteistyö toimii hyvin ja miksi se toimii hyvin?

Keski-Suomi

Yleinen: KEVÄT-hanke ja kuntakokeilu keräävät toimijoita yhteen. TE-toimistouudistuksen myötä on aloitettu prosessi, jossa järjestöjä segmentoidaan ja virkailijoille tehdään työkalu sopivien palveluiden tunnistamiseen. Toimintojen laatua seurataan entistä paremmin. Prosessi on otettu hyvin vastaan.

Pohjois-Karjala

Yleinen: Maakunnassa toimii yhteistyöfoorumina JANE (järjestöasiain neuvottelukunta). Joensuussa toimii epävirallisempi yhteistoimintaelin. TE-toimistossa on tahtoa tiivistää yhteistyötä. Erityisesti laatuun tullaan panostamaan.

Etelä-Savo

Yleinen: Kohderyhmän kanssa työskentely on aina yhteistyötä. Tärkeää on, että toimijoiden välille syntyy avoin ja luottamuksellinen yhteistyö. Toimintakeskukset (esim. Savonlinnassa) ovat kokeneita toimijoita, ja yhteistyö on helppoa. Alueella on tarvetta välityömarkkinoita kokoavalle toimijalle.

Kaakkois-Suomi

Yleinen: ELYllä on aktiivinen rooli välityömarkkinakentässä ja hankkeiden ”aloittajana”.

Laptoote: Uudet toimintamallit ovat syntyneet RAY:n projektiaavustuksella. Yhteistyö toimii sinänsä hyvin, kilpailu on tosin kovenemassa.

Kuvio 8. Esimerkkejä TE-hallinnon ja järjestöjen yhteistyön hyvistä käytännöistä (lähde: Oosi ym. 2013)

käyttämällä TE-hallinnon / ELY-kentän avustuksia.

Kolmas odotusten ristiriitaisuuteen vaikuttava tekijä on TE-hallinnon tulkintaerot, joissa esim. koulutuselementin kytkeminen työllisyyden edistämisen palveluihin on hankalampaa kuin ennen. Vastaavasti TE-hallinnon uudistuksen ja koulutusjärjestelmän kehittämisen yhteydessä tulkinnassa on ongelmia. Toinen esimerkki tästä on tuotannollisen toiminnan tulkitseminen ensisijaiseksi toiminnaksi, joka kilpailee elinkeinotoiminnan kanssa, kun toiminnassa on kyse ainoastaan sisällöllisesti mielekkään ja oikeita töitä muistuttavan, henkilön valmentautumisprosessia tukevan työvalmennuksen toteuttamisesta.

Yhteistyön paremmalle toimivuudelle ehdotetaan järjestöjen systemaattista ja aktiivista yhteistyötettä sekä ”markkinoinnin ja liiketoiminnan kielen ja käsitteiden hallintaa”. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että järjestöt voivat puhua omien toimintojensa ”markkinoinnista” tai ”seurannasta”, koska palvelujärjestelmä käyttää kuitenkin näitä käsitteitä.

Yhteistyön toimivuutta voi edistää edellä kuvattuja hyviä käytäntöjä hyödyntämällä ja ylipäättään yhteistyörakenteiden systematisoinnilla ja rahoittajien ”segmentointiajattelulla”. Haastatteluissa korostuu kuitenkin yksittäisten henkilöiden rooli yhteistyön edistämisessä. Henkilötason merkitys yhteistyössä korostuu, koska valtaosa yhteistyöstä TE-toimiston/työvoiman palvelukeskuksen ja järjestöjen välillä liittyy yksittäisiin asiakkaisiin ja heidän tilanteisiinsa. RAY-avustusten rooli järjestöjen avainhenkilöiden palkkakustannusten korvaajana ja hyvän osaamisen ja yhteistyön turvaajana korostuu siis esiselvityksen haastatteluissa.

TE-palvelujen uudistus on haastateltujen ELY-keskusten edustajien sekä järjestöjen näkökulmasta oli vielä haastatteluhetkellä, vuoden 2013 keväällä, kesken. Uudistusten arvioidaan heikentävän palvelulinjan 3 resursseja, mikä on omiaan lisäämään järjestöjen palveluiden kysyntää. Järjestöjen yhteyshenkilöt ovat TE-toimistojen uudistuksen yhteydessä vaihtuneet, mikä on heijastunut asiakastasolla merkittävänä yhteistyöongelmina ja asiakkaiden ohjautumattomuutena. Tulevaisuuden arviossa ollaan kuitenkin varovaisia, koska projekteja liittyen yhteistyön parempaan haltuunottoon on käynnissä.

TE-hallinnon, muiden työllisyyden edistämisessä mukana

olevien toimijoiden ja järjestöjen poikkihallinnollisessa yhteistyössä järjestöillä on selkeä lisäarvo. Järjestöt pystyvät usein muita syvällisemmin tunnistamaan asiakkaan oikeat tarpeet ja avustamaan asiakkaita suhteessa palvelujärjestelmään. Parhaimmillaan palvelut voidaan tuoda järjestöjen tiloihin, jolloin ne saavuttavat kohderyhmät paremmin. Esimerkkinä tästä voidaan mainita pitkäaikaistyöttömien terveydenhuolto, joka on muutamissa paikoissa järjestetty järjestöjen tiloihin (esim. Savonlinnan toimintakeskus Majakka ja Etappi ry).

Hallinnollisella tasolla poikkihallinnollisuutta edistetään lähinnä erilaisilla alueellisilla välityömarkkinafoorumeilla ja -hankkeissa tai valtakunnallisten järjestöjen foorumeilla (esim. vammaisjärjestöjen työllisyysfoorumi). Näiden roolista ei kuitenkaan ole havaintoja ELY-keskusten ja TE-toimistojen haastatteluissa.

Järjestöjen yhteistyö kuntien ja työvoiman palvelukeskusten kanssa

Selvitysvaiheen haastatteluissa on ollut mukana kolmentyyppisiä kuntia:

1. suurempia kuntia, joiden alueella on tunnistettavissa useita RAY:n avustuskohteita (Helsinki, Tampere, Kuopio, Jyväskylä, Oulu)
2. suuria tai keskikokoisia kuntia, joiden alueella toimii vain muutama tai yksittäinen RAY:n avustuskohde (Seinäjoki, Kotka, Salo, Lappeenranta)
3. pienempiä kuntia, joissa vain yksittäisiä RAY:n avustuskohteita (Kaarina, Kuhmo, osa Päijät-Hämeen kunnista).

Kuntahaastatteluja (n=12) toteutettiin ensisijaisesti niillä alueilla, joilla tarkastelun kohteena olevat järjestöt sijaitsivat.

Lähtökohtaisesti yhteistyön kuntien ja järjestöjen sekä työvoiman palvelukeskusten ja järjestöjen välillä nähdään toimivan hyvin. Yhteistyö toimii paremmin pienissä ja

keski-kokoisissa kaupungeissa, joissa toimijat tuntevat hyvin toisensa. Samoin kuin TE-palveluiden kohdalla, myös niissä kunnissa, joissa kunta on lähtenyt segmenttoimaan järjestöjen toimintaa, yhteistyö näyttäytyy huomattavasti systemaattisempaan (Helsinki, Tampere, Oulu). Seuraavassa yhteistyötä käsitellään kohderyhmien ja kuntien lähivuosien työllistymisen edistämisen tavoitteiden suhteen. Haastatteluissa korostui erityisesti kuntien ja työvoiman palvelukeskuksen odotukset järjestöille, joita käsitellään myöhemmin.

Nuorten osalta yhteistyö järjestöjen kanssa on aktiivisempaa keskikokoisten kuntien alueella. Suuremmissa kaupungeissa järjestöt nähdään nuorien ”työllistäjänä”, kun taas pienemmissä enemmän avainkumppaneina. Useat niistä alueista, joilla RAY:n avustuskohteita on enemmän, ovat lähtemässä aktiivisesti mukaan RAY:n nuorisohjelmaan. Keskeisimmät yhteistyön muodot ovat kuntouttava työtoiminta, nuorten työpajat (jos ei kaupungilla) tai muut erillishankkeet, jotka liittyvät nuorisotakuuseen. Nuorten osalta toiveita järjestöjen suuntaan esitetäänkin.

Juuri työttömäksi jääneet eivät ole kuntien ja työvoiman palvelukeskusten kohderyhmänä, vaan heidän nähdään

lähtökohtaisesti kuuluvan TE-hallinnolle.

Pitkäaikaistyöttömät ja vajaakuntoiset nähdään keskeisenä toisena kohderyhmänä. Tässä yhteydessä yhteistyö kiteytyy ”kuntakokeilun” ja kuntouttavan työtoiminnan ympärille.

Kuntouttavan työtoiminnan osalta kuntien tilanne vaihtelee. Osa kunnista käyttää kuntouttavaa työtoimintaa ikään kuin suoraviimaisemmin, osa kiinnittää huomiota sen sisältöön ja laatuun. Tämä heijastuu puolestaan järjestöjen toimintaan. Kuntouttavan työtoiminnan osalta koetaan, että järjestöjen rooli voi olla palvelun tuottajana tulevaisuudessa entistä suurempi. Samoin järjestöjen rooli pienissä kunnissa kaikkein pisimpään työttömänä olleiden aktivoinnissa ja työllistämisessä on keskeinen.

Kuntouttavan työtoiminnan osalta odotukset järjestöjen ohjausosaamiselle vaihtelevat, sillä osa kunnista järjestää työhönvalmennuksen tai ohjauksen järjestöissä kuntouttavassa työtoiminnassa oleville asiakkaille, osa puolestaan ostaa sen sopimuksena järjestöiltä.

Haastatteluissa silmiinpistävää on yhteistyön vähäisyys matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen kanssa. Vain

Kuvio 9. Kuntahaastattelujen avainviestit järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön

muutama haastateltava mainitsee näiden paikkojen merkityksen ja tarpeen sekä tunnistaa niihin liittyvän yhteistyöpotentiaalin. Yhteistyötä tehdään suhteellisen vähän erityisesti sellaisilla alueilla, joissa haastattelujen mukaan ei ole ollut riittävästi avoimia, paljon auki olevia, matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja. Ne selvityksen kohteena olevat järjestöt, joilla matalan kynnyksen avoimia kohtaamispaikkoja on, eivät puolestaan näyttäyty erityisen merkittävänä yhteistyökumppaneina kaupungin suuntaan vaan kuntien näkemyksissä keskeisiä ovat ”palvelujen tuottajat”.

Sellaisissa kunnissa, joissa RAY:n avustuskohteita ja ylipäättään kolmannen sektorin toimijoita on vähemmän, yhteistyö näyttäytyy hyvin tiiviinä ja toimivana. Kunnat ja työvoiman palvelukeskukset osallistuvat järjestöjen työllisyyden edistämiseen liittyviin RAY:n avustushakemuksiin, hankkeita ja toimintoja suunnitellaan yhdessä ja henkilöstö on ammattimaista ja luotettavaa.

Haastatteluissa kunnat tuovat esiin useita erilaisia viestejä järjestöjen kanssa tehtävästä työllistymisen edistämiseen liittyvästä yhteistyöstä. Nämä viestit on kiteytetty seuraavaan kuvaan.

Alueellisten ja valtakunnallisten järjestöjen rooli

Koko selvitysprosessissa on tarkasteltu neljäntyyppisiä alueellisia ja valtakunnallisia järjestöjä:

1. Alueelliset työllisyysvalmennussäätiöt ja yhdistykset, joista osalla on RAY-rahoitteisia hankkeita tai toimintoja. Näitä säätiöitä ja yhdistyksiä yhdistää tietty vakavaraisuus, ja niillä on varsin monipuolista toimintaa osana työllisyyden edistämistä.
2. Paikallisesti toimivia valtakunnalliseen verkostoon kuuluvia yhdistyksiä, joille työllistymisen edistäminen on ollut merkittävä tulokulma vertaisuuteen tai matalan kynnyksen avoimeen kohtaamispaikkaan perustuvassa toiminnassa (esimerkkinä KRIS sekä Helsingin Klubitalo)
3. Valtakunnallisia järjestöjä tai toimijoita, joilla on ollut työllisyysasiamiestoimintaa omalle suppealle kohderyhmälleen (Näkövammaisten Keskusliitto, Kuurojen Liitto, MS-liitto, Miina Sillanpään säätiö)
4. Valtakunnallisia kattojärjestöjä, jotka toimivat jäsenkuntansa tai tietyn toimialan järjestöjen "edunvalvojina ja kehittäjinä" (VATES, Valtakunnallinen työpajayhdistys, KRIS)

On myös huomattava, että haastattelujen havainnoissa ja kommentteissa valtakunnallisten järjestöjen alueelliset ja paikalliset toiminnot esiintyvät isojen kaupunkien yhteistyökumppaneina. Valtakunnallisista järjestöistä, jotka mainitaan haastatteluissa mutta joita ei selvityksessä analysoida, voidaan esimerkkinä mainita settlementtiyhdistykset ja SPR.

Pienemmissä kunnissa sekä kunnissa, joissa kolmannen sektorin toimijoita on vähemmän, ovat paikalliset yhdistykset näitä valtakunnallisia toimijoita "tunnetumpia" ja tätä kautta työllistymisen edistämässä keskeisempiä. Kiinnostava havainto haastatteluista oli se, että myös osa suuremmista kaupungeista kaipaa "asukaslähtöisyyttä" ja "asukastoiminnasta" lähtevää työllistymisen edistämisen toimintaa. Tämä voi tarkoittaa esim. asukasyhdistyksiä, korttelikoteja tai asumiseen kytkeytyviä toimintoja.

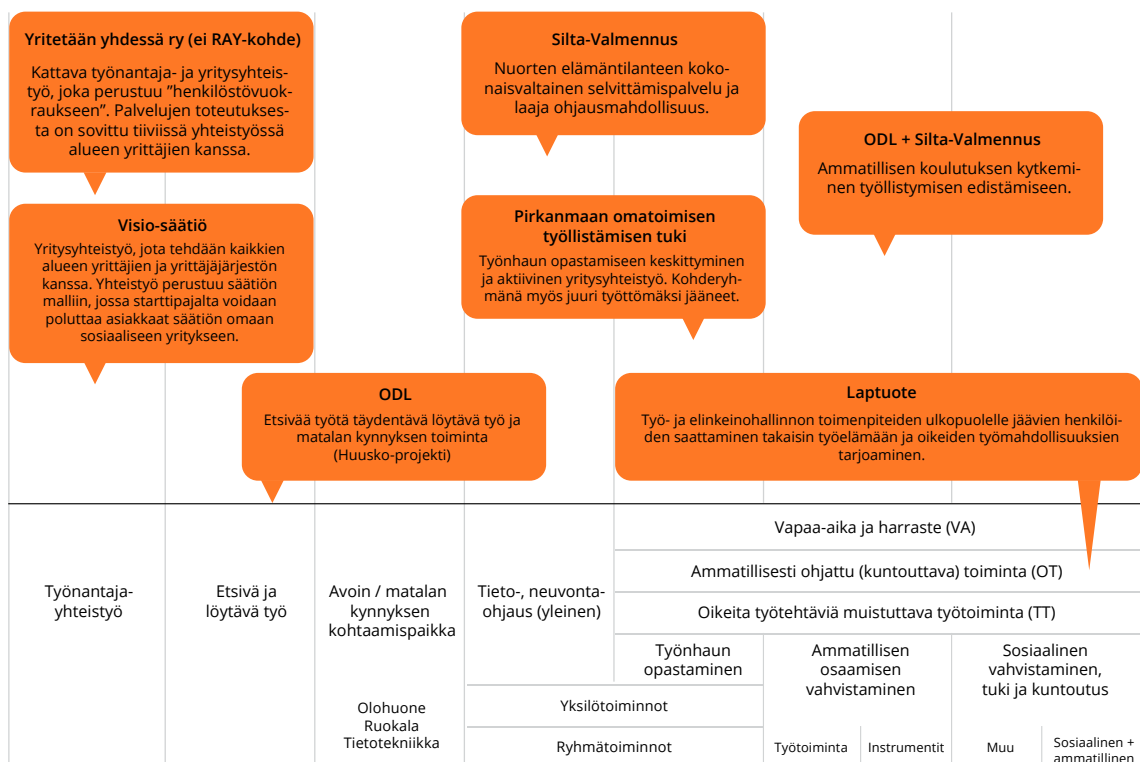
Alueellisesti ja valtakunnallisesti toimivien järjestöjen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin liittyvää ammattimaisuutta

ja osaamista pidetään kuntien ja ELY-keskusten haastatteluissa vahvempana. Alueelliset toimijat toimivat usein molempiin suuntiin vakiintuneina "palveluntuottajina", mikä edellyttää tiettyä ammattimaisuutta.

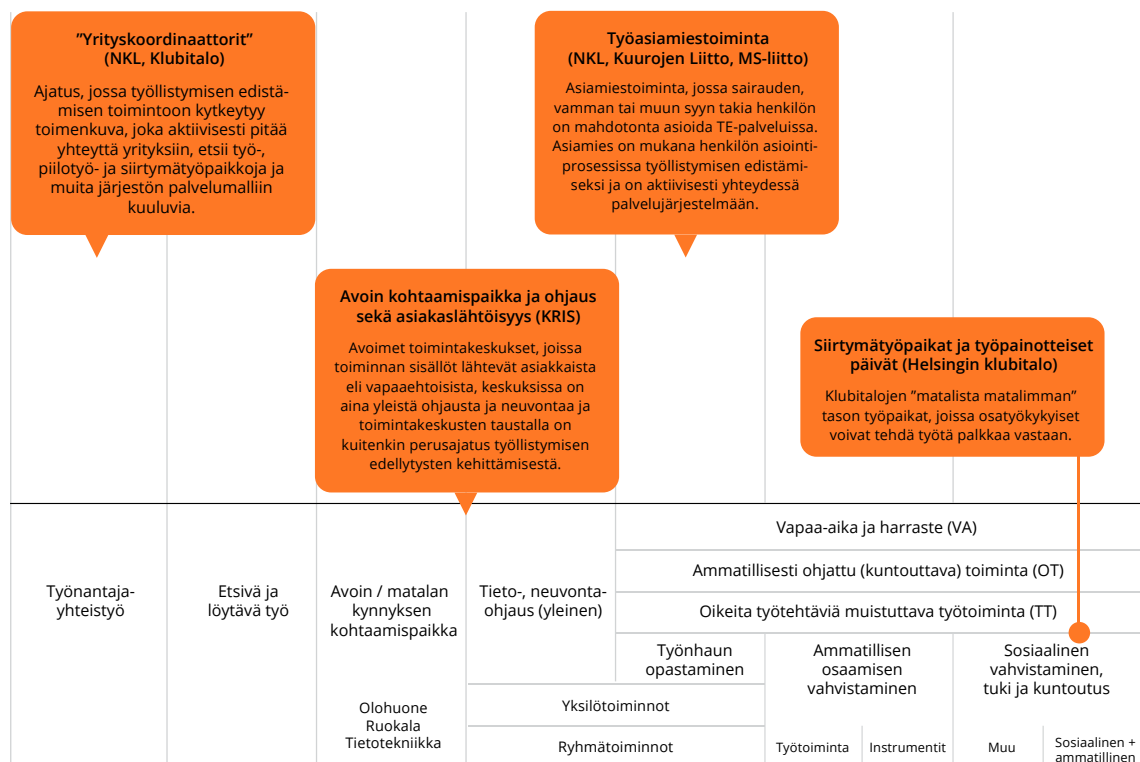
Alueellisilla ja valtakunnallisilla järjestöillä on hyvin erityyppisiä vahvuuksia ja erityyppisiä (RAY-rahoitteisia) toimintoja. Kuviossa 10 on nostettu esiin sellaisia toimintoja, jotka alueellisesti toimivissa järjestöissä näyttävät kiinnostavilta suhteessa siihen, millaisia asioita kuntien ja ELY-keskusten edustajat ovat nähneet tärkeiksi työllistymisen edistämisen kentällä.

Tämän lisäksi voidaan tarkastella valtakunnallisten tai valtakunnallisesti toimivien järjestöjen toimintamalleja, joista eräitä kiinnostavia esimerkkejä on nostettu kuvioon 11 seuraavalle sivulle.

Valtakunnallisissa järjestöissä toteutettava "asiamiestoiminta" on ollut RAY-avustuksen kohde. Tämä toiminta ei näy kovin selvästi kuntiin ja ELY-keskuksiin. Selvityksen tavoitteena ei ollut selvittää näiden toimintojen tunnettuutta TE-keskuksessa. Näissä toiminnoissa on kuitenkin useita kiinnostavia ja kohderyhmän kannalta tärkeitä elementtejä, jotka ylipäättään mahdollistavat julkiset palvelut tietyille kohderyhmälle.

Kuvio 10. Esimerkkejä valtakunnallisten ja alueellisten järjestöjen kiinnostaviasta toimintamalleista

Kuvio 11. Valtakunnallisten järjestöjen eräitä kiinnostavia toimintamalleja

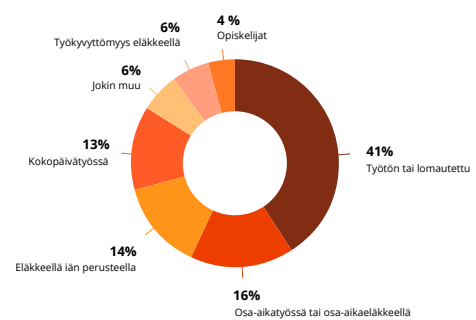
Pienten järjestöjen kohderyhmien näkemyksiä

Raha-automaattiyhdistys toteutti pienelle osalle avustuksen kohteena olleista järjestöistä erilliskyselyn. Tähän kyselyyn vastasi myös yhdistysten toiminnassa mukana olleita asiakkaita. Tässä luvussa käsitellään tämän aineiston keskeisiä havaintoja tiivistäen.

Selvityksen kohteena olevista järjestöistä mukana oli pienempiä, perinteisiä työttömien yhdistyksiä. Järjestöjen osallistujakyselyyn vastaajista (N=199) oli 61 % miehiä ja 39 % naisia. Alle 35-vuotiaita vastaajista oli 14 %, 35–50-vuotiaita 29 %, 51–63-vuotiaita 46 % ja yli 63-vuotiaita 12 %. Koulutustausta oli heterogeeninen, mutta valtaosa oli opisto-, ammattikoulu- tai peruskoulutason koulutuksen saaneita. Puolet vastaajista asui yksin ja 38 % kahden henkilön taloudessa. Enemmistö (60 %) asui vuokra-asunnossa ja 39 % omistamassaan tai perheenjäsenen omistamassa asunnossa.

Kiinnostavana havaintona kyselystä nousi esiin se, että työttömien määrä varsinaisissa kohderyhmissä on vain alle puolet (kuvio 12). Tätä selittää se, että useilla kyselyyn

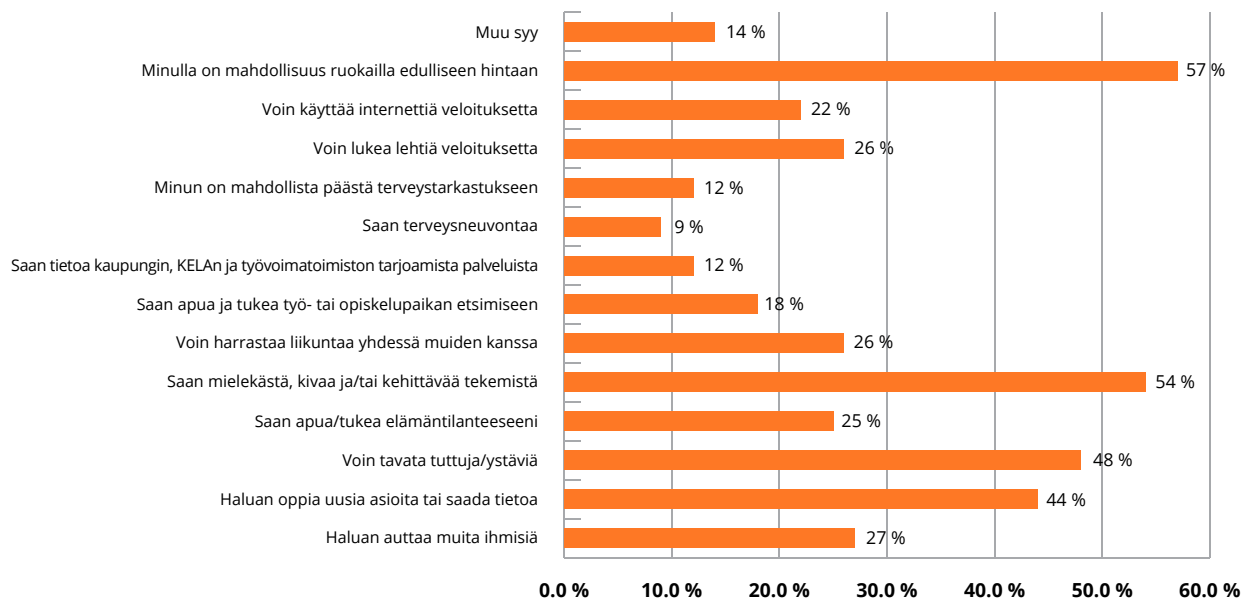
vastanneista yhdistyksistä on matalan kynnyksen kohtaamispaikka tai ruokala.

Kuvio 12. Kohderyhmäkyselyn vastanneiden tilanne

Osallistumisaktiivisuus toimintaan vaihtelee merkittävästi. Osa käy toiminnoissa päivittäin (n. 33 %), osa puolestaan kerran kuukaudessa tai harvemmin (n. 32 %).

Osallistumisen motiiveista käy hyvin ilmi se, että toimintaan osallistutaan mielekkään tekemisen ja sosiaalisten verkostojen takia sekä edullisten ruokailumahdollisuuksien vuoksi (Turun työttömien yhdistyksen vastaajien suuri määrä näkyy kuvion 13 tuloksissa). Vasta neljäntenä tulee

Seuranta, Tuomas Koskela, 15.5.2013

Kuvio 13. Toimintoihin osallistuvien motiiveja kyselyn mukaan

uusien asioiden oppiminen ja tiedon saaminen, mikä voi kuvata myös yhdistysten toiminnan keskittymistä avoimempaan toimintaan tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden asemasta.

Osallistujien mielestä toiminta koetaan erittäin hyödylliseksi. Osallistujilta kysyttiin myös halukkuudesta palata työelämään. Lähtökohtaisesti halukkuutta löytyi (Turku 62 %, muut 81 %). Kieltävästi vastanneista 68 % oli eläkkeellä joko iän perusteella tai työkyvyttömyyseläkkeellä / kuntoutustuen saajana. 10 % työttömistä/lomautetuista vastasi "ei".

Oma usko siihen, että olisi vuonna 2015 työelämässä, oli hieman vähäisempi. Noin puolet vastasi "kyllä", ja yli puolet kieltävästi vastanneista oli eläkkeellä. Tämä kertoo siitä, että näissä yhdistyksissä asiakaskunta on selkeästi iäkkäämpää.

Talouden menojen kattaminen oli vähintäänkin hankalaa 72,4 %:lla vastaajista. Noin puolet kärsi masennuksesta vähintäänkin joskus, ja myös yksinäisyyttä oli koettu.

Noin 80 % vastanneista koki, että ei tarvitse eikä saa apua arkipäivän askareisiin heikentyneen toimintakyvyn vuoksi. He olivat myös suhteellisen tyytyväisiä kykynsä selviytyä päivittäisistä toiminnoista (81 % melko tai erittäin tyytyväisiä) sekä itseensä (65 % melko tai erittäin tyytyväisiä). Terveystilaansa tyytyväisten osuus oli selkeästi alhaisempi.

Edellä kuvattu kysely on pieni näyte työllistymisen edistämisen järjestöistä, mutta se kuvastaa hyvin matalan kynnyksen toiminnan mielekkyyttä ja merkitystä siihen osallistuville. Matalan kynnyksen paikkojen luonteeseen kuuluu, että niiden toimintaan voivat osallistua myös muut kuin varsinaiset työttömät.

Järjestöjen työllistymisen edistämisen toimien koettu lisäarvo

Tässä luvussa käsitellään pääasiassa esiselvityksessä kerättyä tietoa ja analyysiä järjestöjen tarjoamien palvelujen koetusta lisäarvosta. Analyysiä on täydennetty selvitysvaiheessa tehdyillä haastatteluilla.

Yksi jokaisessa haastatteluissa mainittu lisäarvo on "lisäresurssina" toimiminen. Tämä tarkoittaa sitä, että kunnat tai TE-hallinto eivät pysty itse vastaamaan siihen kysyntään, jota työllistymisen edistämisessä on, ja järjestöt toimivat tässä suhteessa lisäresurssina sekä palvelujen tuottajan roolissa että yleisesti omaan kohderyhmäänsä liittyvien asiakkaiden neuvojana ja ohjaajana (ns. volyymivaikutus).

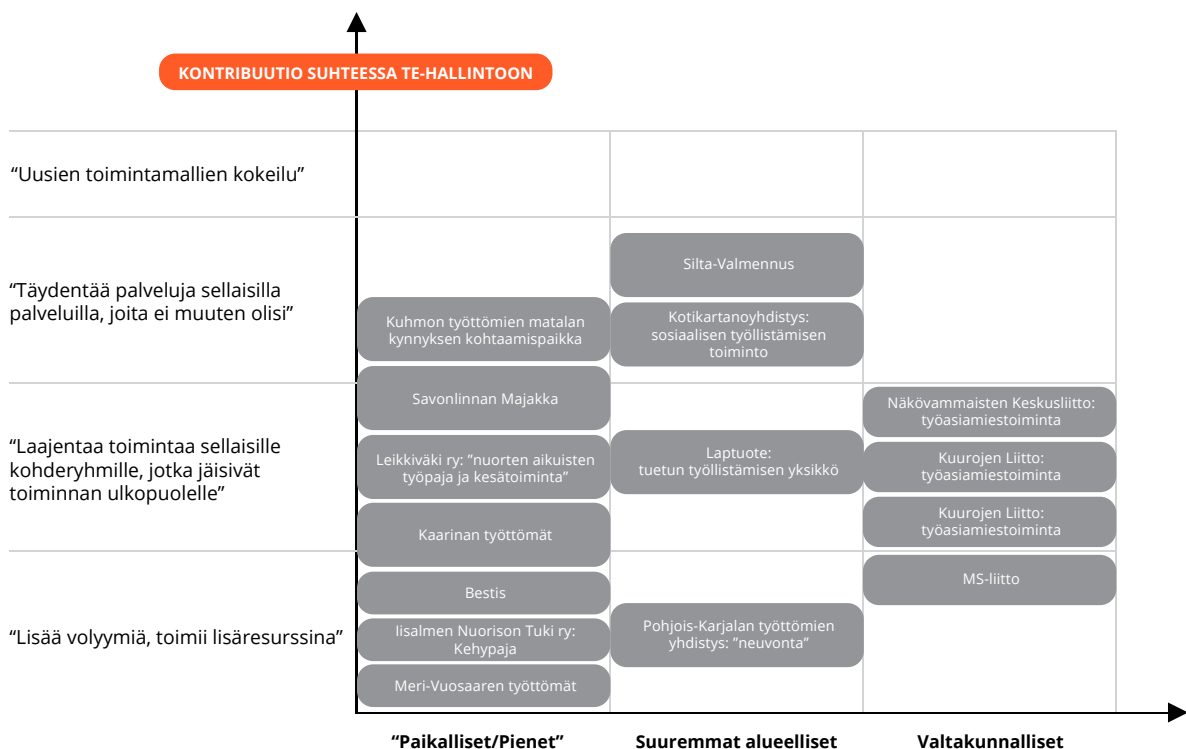
Esiselvitysvaiheessa havaittiin, että keskeinen lisäarvo muodostuu siitä, että järjestöt toimivat TE-toimiston/kuntien palveluiden jatkeena erikoistuneina, kohderyhmäspesifeinä toimijoina. Tämä tarkoittaa, että

järjestöjen toiminnot tukevat ja laajentavat palveluita sellaisille kohderyhmille, jotka eivät muuten saisi samoja julkisia palveluita samassa mittakaavassa.

Vastaavasti järjestöjen toiminnot täydentävät julkisia palveluita ja toimintoja sellaisilla osa-alueilla, joita ei kukaan muuten toteuttaisi. Tämä näkyy erityisen hyvin sellaisissa matalan kynnyksen kohtaamispaikoissa, joihin liittyy myös sisällöllistä asiakkaiden ohjaamista ja aktivointia tai esim. uuden tyyppisissä ryhmämuotoisissa toiminnoissa.

Periaatteessa järjestöjen rooli voi liittyä myös uusien toimintamallien kokeiluun, joskaan selvityksen kohteena olevista järjestöistä kovin moni ei suoranaisesti kuulunut tähän kategoriaan.

Edellä kuvattua haastatteluissa esiin nousevaa "lisäarvon" analyysiä on hahmotettu kuviossa 14 esiselvityksessä

Huom.! Tapausjärjestöjen perusominaisuus on, että toiminnot ovat varsin laajoja. Tämän vuoksi kuva on yleistys.

Kuvio 14. Järjestöjen kontributio suhteessa TE-hallintoon (Lähde: Oosi et al. 2013).

käsiteltyjen tapausesimerkkien valossa (peilaten erityisesti työ- ja elinkeinohallintoon).

Edellä esitetyn lisäksi haastatteluissa nousevat esiin järjestöjen tarjoaman tuen **pitkäaikaisuus sekä asiakasymmärrys**. Näissä kahdessa asiassa järjestöjen toiminnot erottuvat selkeästi muista. Järjestöjen tuki voi olla pitkäaikaisempaa kuin yksikään yksittäinen palvelu. Järjestö voi toimia asiakkaan ”kotipesänä” koko hänen työllistämispolkunsa ajan ja tätä kautta järjestöllä on myös paras asiantuntemus tämän asiakkaan suhteen. Järjestöjen toiminnassa korostuu usein vähintään ammatillisesti ohjattu vertaisuus, jolloin myös asiakasymmärrys tietystä kohderyhmästä on ylivertainen julkisiin palveluihin verrattuna. Tämä näkyy varsin hyvin niissä järjestöissä, joiden toiminta kohdentuu tietyille kohderyhmille: Näkövammaisten Keskusliitto, KRIS, Kuurojen Liitto tai Salon seudun työttömät, Tampereen Etappi tai Kaarinan työttömien yhdistys.

Yleisesti kaikkia selvityksen kohteena olevia järjestöjä tarkastelemalla voisi todeta, että paikalliset ja pienet järjestöt lisäävät julkisten työllisyyden edistämiseen liittyvien palveluiden resursseja ja tarjoavat sellaisia toimintoja, joita ei muuten olisi. Alueellisilla ja valtakunnallisilla järjestöillä korostuu puolestaan uusien toimintamallien kokeilu sekä toimintamallien laajentaminen sellaisille kohderyhmille, jotka jäisivät muuten julkisten työllisyyden edistämisen palveluiden ulkopuolelle tai kykenisivät hyödyntämään niitä heikosti

Minkälaisille järjestöjen toiminnoille on kysyntää?

Tässä luvussa on koottu yhteen selvityksen kaikkien vaiheiden laadullisesta aineistosta nousseet päälinjat siitä, minkälaisille järjestöjen toteuttamille toiminnoille olisi työllistymisen edistämisen kentässä kysyntää. Aineisto koostuu tehdyistä haastatteluista sekä esiselvitysvaiheessa tarkastelluista aiemmista selvityksistä.

Lähtökohdat

Sosiaalinen vahvistaminen, kuntoutus ja muut työ- ja elinkeinohallinnon palvelulinjan 3 palvelut ovat vähentyneet ja tulevat todennäköisesti edelleen vähenemään. Järjestöjen rooli sosiaalisen vahvistamisen ja työllistymisen edellytysten kehittäjänä tulee edelleen vahvistumaan. Meneillään olevissa kokeiluissa, esim. kuntakokeiluissa, pyritään tähän.

Työllisyydenhoidon jäsentämisessä kuntien tilanne on hyvin vaihteleva, mikä vaikuttaa myös järjestöjen toimintaan. Kuntien oma "orientaatio" työllisyydenhoitoon heijastuu myös järjestöihin. Osa kunnista näkee järjestöt "vain palveluntuottajina", osa puolestaan laajemmin kehittämiskumppanina. Jälkimmäinen näkökulma korostuu siellä, missä kolmannen sektorin toimijoita ei ole merkittävästi.

Järjestöjen lähtökohtia ovat usein matalan kynnyksen toiminnot, sosiaalinen vahvistaminen ja vertaisuus. Näitä pidetään haastatteluissa yleisesti tärkeinä. Samalla todetaan, että myös näitä toimintoja voidaan kuitenkin toteuttaa monipuolisesti siten, että ne pitävät sisällään tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Järjestöjen ammattimaisuuden lisääntymiselle on tarvetta. Tarve vaihtelee tosin alueittain, sillä joillakin alueilla kunnat ovat aktiivisempia tarjoamaan ammatillista tukea myös järjestöjen toimintoihin.

Mille kohderyhmille järjestöjen toiminnoissa olisi kysyntää?

Keskeinen kaikkia haastateltujen viiteryhmiä yhdistävä kohderyhmä on nuoret. Nuorista kysyttäessä osa haastatteluista jää yleiselle tasolle, pystymättä nimeämään nuoriin liittyviä yksittäisiä toimenpiteitä tai syventämään kohderyhmän analyysiä. Selkeä oma viestinsä kuitenkin ovat sellaiset vaikeammassa asemassa tai tai

syрjäytymisvaarassa olevat nuoret, joita ei välttämättä auteta ns. "peruspalveluilla". Tämä näkyy esim. seuraavissa ryhmissä:

- Ongelmalliset nuoret, joilta puuttuu kuitenkin varsinainen diagnoosi ja joiden ongelmien syistä ja taustoista ei olla aivan varmoja. Tällaiset nuoret voivat olla esimerkiksi sellaisia, joille on aiemmin tarjottu pääasiassa peruspalveluja.
- Nuoret, joiden kohdalla tiedostetaan ongelma, mutta ei olla varmoja, onko kyseessä päihde- vai mielenterveysongelma.

Palvelujärjestelmän näkökulmasta tätä ryhmää voidaan ajatella myös nuorina, jotka ovat "kaukana kuntouttavasta työtoiminnasta" ja joille tarvitaan aktivoivaa päivätoimintaa, aktivoivaa työtoimintaa tai muuta, joka voidaan tarvittaessa kytkeä esim. asumiseen. Tämä edellyttää kuitenkin näiden nuorien löytämistä. Järjestöjen kykyyn löytää näitä nuoria suhtaudutaan haastatteluissa kuitenkin vaihtelevasti.

Toisena keskeisenä ryhmänä nousevat esiin aikuiset vajaakuntoiset, osatyökykyiset ja pitkäaikaistyöttömät, joista keskustelu kiteytyy järjestöjen kykyyn täydentää tätä kohderyhmää koskevia julkisia palveluita (tähän palataan erikseen myöhemmin).

Muiden kohderyhmien osalta "vasta työttömäksi jääneet" nousevat haastatteluissa kiinnostavalla tavalla esiin. Useat haastateltavat mainitsevat, että "varhainen puuttuminen" loistaa työllisyyden edistämisen kentällä poissaolollaan järjestöjen palveluissa. Haastateltavat katsovat, että erityisesti nuorten ja erityisryhmien kohdalla tähän pitäisi kiinnittää huomiota. Selvityksessä haastatteluista järjestöistä muutamilla (Parik, Pirkanmaan omatoimisen työllistämisen tuki, Näkövammaisten Keskusliitto) oli tähän liittyviä toimintoja.

Myös sellaiset kohderyhmät, jotka jäävät TE-hallinnon rekisterien tai palvelujen ulkopuolelle, nähdään tärkeiksi. Tämä näkyy valtakunnallisten järjestöjen työllisyysasiamiestoiminnassa, KRIS ry:n toiminnassa tai vaikkapa Laptuote-säätiön tuetun työllistämisen yksikön toiminnassa

Maahanmuuttajat mainitaan muutamissa kohden

erityiskohdeyhymänä. Meneillään olevassa Osallisena Suomessa -hankkeessa tarkastellaankin kolmannen sektorin merkitystä kotoutumisen edistämässä. Tämän selvityksen haastatteluissa toiveet kytkeytyvät enemmän työllistymisen edistämiseen keskittyvien järjestöjen maahanmuuttajille räätälöityihin toimintoihin.

Nuoret kyllä mutta mihin toimintoihin?

Nuoret nousevat siis keskeiseksi kohderyhmäksi. Tähän liittyen RAY:llä on selvityksen laadintahetkellä käynnistynyt erillinen ohjelma. Nuorten osalta keskeisinä mahdollisina toimintoina haastatteluissa nähtiin seuraavia:

- » etsivän työn varhaisemmat epäformaalit muodot: esim. puistopäivystäjät, puistonuuskijat, kauppakeskushaistelijat tms., jotka vaativat kuitenkin yhdistysten paikallisuutta
- » etsivää työtä tukevat matalan kynnyksen nuorten paikat, joissa on aktivointitoimintaa muutamina päivinä viikossa
- » piilotyöpaikkojen etsiminen erityisesti nuorille ja suora työllistäminen (vrt. Nuoriso-ohjelman kohta 2).
- » heikoimmassa asemassa matalan kynnyksen toiminnot, jotka ovat vielä kaukana kuntouttavasta toiminnasta, tässä selvityksessä esim. päivätoiminnot ja asumiseen kytkeytyvä työtoiminta
- » alkuarviointiryhmät/starttiryhmit ja muut ryhmämuotoiset toiminnot (esim. 2 päivää viikossa, 3 kertaa kuussa), joiden osalta selvitetään palvelutarve ja jatkopolut.

Edellä kuvatut ovat aineistosta sellaisia esimerkkejä, jotka mainitaan useita kertoja.

Edellä kuvatut ovat sellaisia esimerkkejä, jotka mainitaan aineistossa useita kertoja.

Mihin muihin toimintoihin, ylipäättään?

Edellä kuvattujen toimintojen lisäksi (lakisääteisen) kuntouttavan työtoiminnan palvelut ja palveluntarjoajana toimiminen näkyvät kuntien toiminnassa keskeisenä.

Tämän lisäksi kuntouttavaa työtoimintaa täydentävät muut kuntouttavan toiminnan palvelut ja tukitoimet nähdään tärkeiksi. Kuntouttavaan työtoimintaan liittyvät toiveet käsitellään erikseen myöhemmin.

Etsivää työtä tukevat järjestöjen yhteiset rakenteet nähdään tärkeiksi. Tämä tarkoittaa etsivää työtä tukevia ohjausmalleja ja jatkopolkuja etsivästä työstä. Osa haastatteluista järjestöistä on kiinnittänyt tähän huomiota. Etsivän ja löytävän työn täydentävissä muodoissa myös muut kuin nuoret korostuvat. Tämä tarkoittaa esim. järjestöjen erityisryhmiä (näkövammaiset, kuulovammaiset).

Matalan kynnyksen paikkoihin suhtaudutaan haastatteluaineistossa kaksijakoisesti. Matalan kynnyksen paikat nousevat esiin kuntien, ELY-keskusten ja työvoiman palvelukeskusten näkökulmasta tärkeinä sellaisilla alueilla, joilla niitä ei ole. Vastaavasti alueilla, joilla niitä on, niitä ei ole osattu hyödyntää kuntien toimesta riittävästi tai ne eivät ole palvelleet kuntatoimijoita riittävästi.

Seuraavassa on lisäksi lista sellaisista toiminnoista, joita nostetaan esiin ainoastaan muutama kertaan haastatteluissa:

- » vajaakuntoisten ohjaus työpaikoilla
- » kehitysvammaisten työllistymismahdollisuuksien selvittäminen
- » tietoyhteiskunnan, internetin ja sosiaalisen median hyödyntäminen ja nuorisotyöstä mallin ottaminen asiakkaiden kohtaamisessa
- » nuorten osallistaminen hankesuunnitteluun

Odotukset kuntouttavan työtoiminnan osalta

Kuntien ja järjestöjen kanssa tehtävässä yhteistyössä kuntouttavan työtoiminnan palveluntarjonta on yksi keskeinen yhteistyömuoto. Kuntien haastatteluissa kuntouttavan työtoiminnan rooli korostuu, sillä kysyntää koetaan olevan osin enemmän kuin tarjontaa.

Näkemykset siitä, missä määrin pienillä järjestöillä on mahdollisuus toimia kuntouttavan työtoiminnan palveluntuottajina, vaihtelevat. Tässä yhteydessä esitetään idea esim. pienten järjestöjen yhteistyörakenteista

kuntouttavassa työtoiminnassa sekä tätä tukevilla toimintamuodoilla.

Taustatekijänä tässä on se, että järjestöjen rooli TE-toimistojen palvelujen täydentäjänä on pienenevässä ja kunnat näkevät, että tulevaisuudessa roolia voidaan ajatella kuntouttavaan työtoimintaan.

Kuntouttavaa työtoimintaa täydentäväksi tai kuntouttavan työtoiminnan sisältöihin toivotaan esim. asukaslähtöisiä, lählähtöisiä aktivoivan toiminnan muotoja sekä pitkäjänteistä kuntouttavaa työtoimintaa (minimikestoa ei koeta riittäväksi) sekä kuntouttavan työtoiminnan ja muiden palvelujen välillä tapahtuvaa yhteydenpitoa asiakkaisiin ja avoimen toiminnan järjestämistä tähän yhteyteen.

Järjestöiltä toivotaan avauksia myös nuorille suuntautuviin kuntouttavan työtoiminnan projekteihin, jotka toteutetaan nuoria kiinnostavien menetelmin (teatteri, draama, elokuvat, pelit), sekä nuorten osallistamista työtoiminnan sisältöjen suunnitteluun.

Muut viestit

Haastatteluaineistossa katveeseen jäävä alue on järjestöjen ja yritysten yhteistyö; yhteistyö järjestöjen ja yritysten kesken siten, että yhdistykset voivat tarjota työn kaltaista toimintaa, työn kokeilua ja muuta asiakkailleen oikeissa työpaikoissa. Tällöin puhutaan edelleensijoittamisesta, työpankeista, ”työvuokrauksesta” tai siirtymätyöpaikoista riippuen siitä, millaisesta kohderyhmästä puhutaan.

Esiselvitysvaiheessa järjestöt itse nostivat esiin sellaiset kehittämishankkeet ja toimenpiteet, jotka auttavat koulutusten kytkemistä osaksi työllisyyden edistämisen palveluita (oppilaitosyhteistyön kehittäminen, tutkinnollistaminen/opinnollistaminen, tukihenkilötoiminta, ammattiin tutustuttaminen, koulutukseen ohjaaminen).

Järjestöiltä odotetaan järjestön työntekijöiden osaamisen kehittämisen rahoittamista kehittämishankkeiden keinoin (sosiaaliohjaus, työllistymisen edistäminen toimintamallina järjestöissä). Tämän lisäksi pienten alueiden yhteistyörakenteiden rahoittaminen työllistymisen edistämisen näkökulmasta nousee välillisesti esiin haastatteluista. Tällä tarkoitetaan sitä, että RAY avustaa yksittäisen järjestön asemasta tai lisäksi useiden järjestöjen

alueellisesti toimivaa yhteistyörakennetta.

Isojen ja pienten järjestöjen verkostotoiminnot (tai välittäjäorganisaatiot) nousevat asiantuntija-, kunta- ja järjestöhaastatteluissa esiin. Nämä tulisi kuitenkin toteuttaa siten, että ne kiinnittyvät joidenkin tiettyjen toimintojen toteuttamiseen – ei siis rakenteita vain rakenteiden vuoksi.

Selvityksessä välittyy varsin positiivinen viesti RAY:n avustusvalmisteluprosessin kehittymisestä keskustelevallempaan, avoimempaan ja ammattimaisempaan suuntaan.

Ak-avustus, joka on ollut selvityksen kohteena olevissa järjestöissä keskeinen, edustaa ”toiminnan pysyvyyttä”. Avustuksen kohteena on usein keskeisen avainhenkilön palkkaus, kulu, jota muut avustukset eivät kata. Vastaavasti TE-hallinnon ja kuntien haastatteluissa korostuu, että järjestöjen ammattimaisuus ja avainhenkilöiden osaaminen ratkaisevat yhteistyön toimivuuden. Tässä mielessä toiminta-avustus on avustusmuotona keskeinen varsinkin pienemmille järjestöille.

ELY-keskukset ja kunnat eivät ole aina tietoisia RAY:n avustuksista. ELY-keskuksiin ja TE-toimistoihin suuntautuva a) avustusviestintä ja b) yhteinen vuoropuhelu ovat varmasti tarpeen selvityksen havaintojen perusteella. Näyttää myös siltä, että aika ajoin työllistymisen edistämiseen liittyviä hankkeita tulee kuntien tietoon yllättäen. Tämän vuoksi järjestöjen huomion kiinnittäminen kuntien kanssa tehtävään valmisteluun on erittäin oleellista työllistymisen edistämisen kentässä.

JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDESUOSITUKSET

- » Tämä johtopäätösluku käsittelee sitä, millaisille työllistymisen edistämisen toiminnoille olisi RAY:n avustuskohdeissa kysyntää. Johtopäätöksissä ja suosituksissa ei mennä konkreettisiin yksittäisiin ideoihin, koska niitä ei aineistosta ole kattavasti tunnistettavissa. Johtopäätökset keskittyvät linjaamaan avustustoiminnan suuntaa.
- » Selvityksen pohjalta on laadittu eräitä toimenpidesuosituksia, joiden pohjalta RAY itse valmistelee työllistymisen edistämisen avustustoiminnan kriteereitä. Nämä suositukset on jaoteltu seuraavassa neljään eri teemaan.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Volyyymi

RAY:n roolia työllistymisen edistämisen avustustoiminnassa tulisi kaikkien selvityksen havaintojen mukaan vahvistaa. Tämä tarkoittaa työllistymisen edistämiseen liittyvien kehittämistoimien, ei vain työllistämisen, vahvistamista ja sen haltuunottoa avustuskohteena. Selvityksen kohteena olevien järjestöjen työllistymisen edistämisen toiminnot näyttäytyvät pääasiassa tärkeinä sekä TE-hallinnon että kuntien näkökulmasta erityisesti niillä kohderyhmillä, jotka työ- ja elinkeinohallinnon palveluissa kuuluvat tuetun työllistämisen palvelulinjan piiriin. Kuten aiemmin on todettu, näitä kohderyhmiä voi ajatella myös laajemmin.

Kohderyhmät

RAY:n avustustoiminta kattaa tällä hetkellä hyvin monentyyppisiä kohderyhmiä. Lähtökohtaisesti voidaan ajatella, että RAY:n avustustoiminnan tulisi kohdistua työllistymisen edistämässä ”työttömiin ylipäätään” perinteisten erityisryhmien sijaan. Mikäli nykyisiä RAY:n kohderyhmiä täydentävää työllistymisen avustustoimintaa haluttaisiin toteuttaa, voisi työllistymisen edistämisen avustustoiminnan kohderyhmiä täydentää esimerkiksi seuraavilla ryhmillä: juuri työttömäksi jääneet; nuoret, joilla on erityisiä haasteita; TE-hallinnon toimenpiteiden ja

rekisterien ulkopuolelle jäävät sekä kattojärjestöjen kautta erityisen vamman tai sairauden omaavat osatyökykyiset.

Nuorista työttömistä tarkoitetaan erityisesti sellaisia, joilla ei ole varsinaista diagnoosia ja joiden taustalla olevia ongelmia ei välttämättä tiedosteta. Tämän lisäksi nuoret, jotka eivät ole TE-hallinnon rekistereissä ja jäävät näiden toimenpiteiden ulkopuolelle, ovat aineiston perusteella mielekäs kohderyhmä RAY-avusteisille toimintoille.

Työllistymisen toimintojen avustamisen periaatteet

Tässä raportissa on listattu aiemmin eri sidosryhmien (järjestöjen, TE-hallinnon, kuntien, työvoiman palvelukeskuksien) näkymiä siitä, millaisille palveluille työllistymisen edistämisen kentässä olisi kysyntää. Avustuskohteisiin liittyvien toimintojen analyttinen viitekehys on esitetty aiemmin. Järjestöjen työllistymisen edistämisen toimintojen analyysistä, TE-hallinnon haastatteluista (esiselvitysvaihe) sekä kuntien ja työvoiman palvelukeskusten ja asiantuntijoiden kuulemisesta on tiivistetty eräitä keskeisiä toimintoja, joihin työllistymisen edistämisen avustustoiminnassa tulisi kiinnittää huomiota. Nämä on tiivistetty kuvioon 15.

Kuvio 15. Ehdotus työllistymisen edistämässä tarkasteltavista asioista

Yritys- ja työnantajayhteistyö on osoittautunut tärkeäksi niille kolmannen sektorin toimijoille, jotka työllistymisen edistämisen työtoiminnoissaan pyrkivät kehittämään oikeita töitä muistuttavia sisältöjä. Toinen ulottuvuus yritys- ja työnantajayhteistyössä on jatkosijoittamisen, työttömien henkilöstövuokrausta muistuttavien toimintojen, edelleensijoittamisen ja muiden vastaavien työelämän kanssa yhteistyössä tehtävien toimintamallien kehittämisessä. Parhaimmat konkreettiset toimintamallit tarkastelluissa tapausesimerkeissä liittyvät järjestelmälliseen yhteistyöhön paikallisten yrittäjien kanssa.

Epäformaalit etsivää työtä tukevat löytävän työn muodot ovat sellaisia, joille selvityksen haastattelujen perusteella nähdään olevan kysyntää mutta joiden konkreettiset ideat ovat tällä hetkellä vaikeasti hahmotettavissa. Nämä toimintamallit edellyttävät kehittämishankkeita.

Avoimet matalan kynnyksen kohtaamispaikat työllisyyden edistämisen avuksi

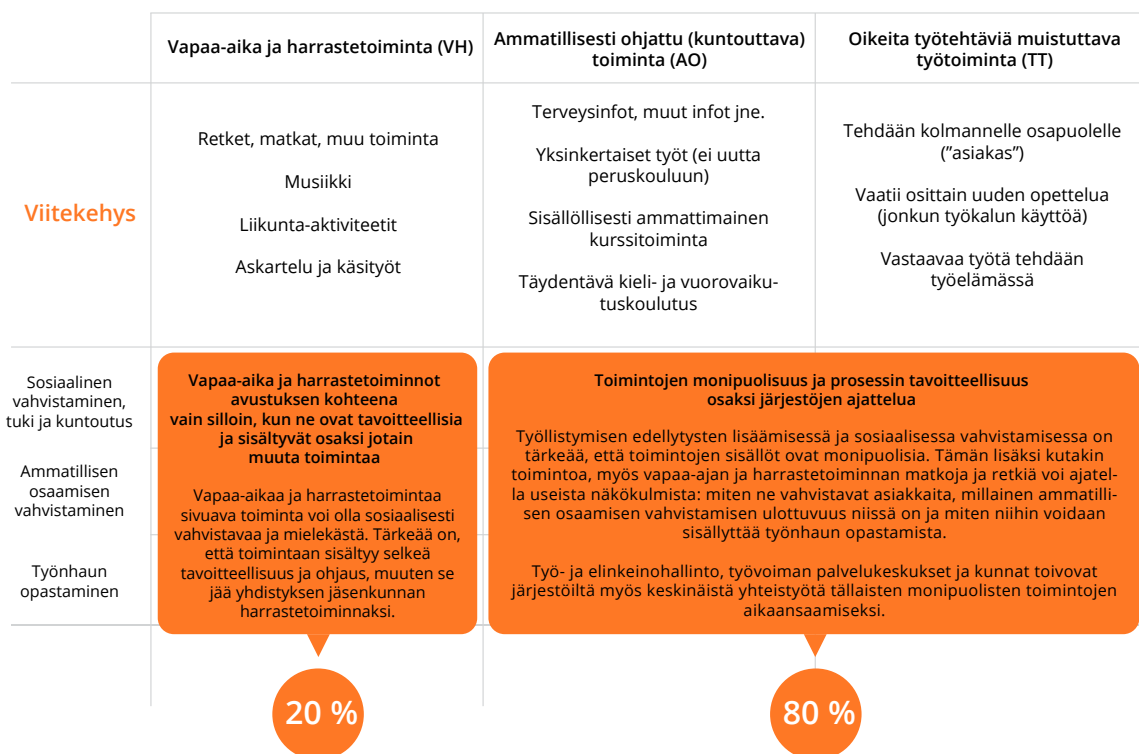
Erilaiset avoimet matalan kynnyksen kohtaamispaikat ovat olleet RAY:n avustustoiminnan yksi keskeinen kohde – näin myös selvityksen kohteena olleissa järjestöissä. Selvityksestä käy hyvin ilmi, että matalan kynnyksen avoimia kohtaamispaikkoja tarvitaan. Siellä, missä niitä ei

ole, sellaisia kaivattaisiin lisää. Vastaavasti olemassa olevien työllistymisen edistämiseen liittyvien avointen kohtaamispaikkojen ongelmana on tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden puute. Tämä edellyttää näiden kohteiden avustustoiminnan ohjaamista tavoitteelliseen suuntaan. Erikseen mietittävä asia olisi kaikkien muidenkin RAY:n avustamien matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen analyysi työllistymisen edistämisen näkökulmasta. Niissä olisi todennäköisesti potentiaalia toimia vähintään yleisenä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden tarjoajana.

Yleinen tieto-, neuvonta- ja ohjaus työllistymisen edistämisen vähimmäisvaatimuksena

Selvityksessä on käytetty käsitettä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut kuvaamaan sitä kokonaisuutta, joka jakaa työllistymistä edistävää tietoa, ohjausta ja tukea asiakkaille kolmannella sektorilla. Selvityksen havainnoissa korostuu, että kolmannen sektorin toimijoilta odotetaan vähintään yleistä tiedon välittämistä ja ohjaamista ja heillä olisi siihen myös mahdollisuus. Tämä vähimmäisvaatimus liittyy erityisesti matalan kynnyksen kohtaamispaikkoihin, joista kaikissa ei tällaista ohjauksellista elementtiä ole ollut. Selvityksen perusteella ei voi suositella yksiselitteisten kriteerien tai sisältöjen määrittelemistä, vaan kyse on paikallisista tarpeista lähtevästä ohjauksesta.

Työllistymisen edistämisessä kolmannen sektorin

Kuvio 16. Ehdotus työllistymisen edistämisen avustamisen painopisteistä

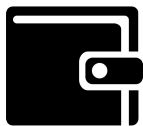
toiminnoissa tulisi työnhaun opastaminen kytkeä tiiviimmin silloin, kun se kohderyhmän huomioon ottaen on mahdollista. Esimerkiksi tällä hetkellä avustetuissa työllistymisen edistämisen toiminnoissa ei ole välttämättä lainkaan kytkentää työnhaun opastamiseen. Työnhaun opastamista vastaavasti voi tehdä pienimuotoisesti myös kolmannen sektorin toiminnoissa siten, että se tukee ja vahvistaa henkilöiden mahdollisuuksia siirtyä työllistymisen eteenpäin työllistymisen polulla.

Toimintojen monipuolisuus ja prosessin tavoitteellisuus

Selvityksen kohteena olleissa työllistymisen edistämistä tukevilla järjestöissä oli saatu hyviä kokemuksia siitä, että työllistymisen edistämisen toimenpiteet ovat sisällöllisesti monipuolisia. Tämä tarkoitti myös sitä, että kohderyhmien kanssa tehtävä työ oli jollakin tavalla tavoitteellista, vaikka tavoitteet olisivat hyvin pienimuotoisia. Sisällöllisesti tämä tarkoittaa myös painopisteen siirtämistä puhtaasti aktiivisista avoimista toiminnoista (matalan kynnyksen kohtaamispaikka) ja harrastetoiminnoista (kuten retket ja matkat) sisällöllisempään suuntaan. Tätä on havainnollistettu kuvion 16 esimerkillä.

Edellä kuvatut prosentit kuvastavat enemmän perusfilosofiaa kuin varsinaisia tarkkoja prosenttimääriä.

Toimenpidesuosituksset

A. Nykyisten hyvien toimintamallien vahvistaminen

1. Valtakunnallisten tiettyyn oireyhtymään, sairauteen tai vammaan liittyvien kattojärjestöjen asiamiestoiminta työllistymisen edistämiseksi on toimintamuoto, jota tulee edelleen kehittää ja täydentää. Näitä toimintamuuotoja tulee ohjata ammattimaiseen suuntaan ja kiinnittää huomiota niissä oleviin hyviin käytäntöihin yritys-, työnantaja- ja oppilaitosyhteistyössä ottaen huomioon RAY:n avustustoiminnan reunaehdot.
2. Työttömien yhdistysten avustustoiminnalta tulee edellyttää sisältöjen monipuolista ja tavoitteellista toimintaa, jota on suunniteltu yhdessä isäntäkaupunkien kanssa. Hyviä esimerkkejä tästä ovat esim. Etappi, Salon seudun työttömät ja Kaarinan Työttömät.

B. Uusien toimintamallien kehittäminen ja avaaminen

1. Kolmannen sektorin toimijoita tulee kannustaa uusien yritys- ja työntantajyhteistyömallien kokeiluun hankeavustuksilla. Tämä tarkoittaa edelleensijoittamisen ja siirtymätyömallien sekä työnantajien yhteistyön kehittämistä. Avustustoiminta tukisi myös meneillään olevaa kuntakokeilua.
2. Juuri työttömäksi jääneiden näkökulma on loistanut poissaolollaan kolmannen sektorin toiminnassa. Tähän tulisi kohdentaa muutamia

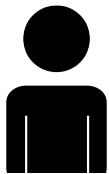
kolmannen sektorin roolia testaavia ja selventäviä kokeiluhankkeita yhteistyössä muun tyyppisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kanssa (Ck-avustuksella). Kyseessä olisi tällöin kokeilu siitä, miten sosiaali- ja terveysjärjestöt voivat laajemmin tukea juuri työttömäksi jääneitä (esim. päihde- ja mielenterveysjärjestöt).

3. Rahoitusta tulisi myöntää sellaisten kehittämishankkeiden ja toimenpiteiden kolmannen sektorin työllistymisen edistämisen toiminnoille, jotka auttavat koulutusten kytkemistä osaksi työllisyyden edistämisen palveluita (oppilaitosyhteistyön kehittäminen, tutkinnollistaminen/opinnollistaminen, tukihenkilötoiminta, ammattiin tutustuttaminen, koulutukseen ohjaaminen).

C. Nuoriso-ohjelmaan liittyvät mahdolliset painopisteet

1. Ensimmäinen painopiste on etsivää työtä tukevien löytävän työn muotojen kehittäminen ja pilotointi hankeavustuksilla.
2. Toinen painopiste on uudentyyppiset nuoria kiinnostavat työllistymisen edistämisen menetelmät.
3. Kolmas painopiste on järjestöjen yhteishankkeiden testaaminen ja mahdollistaminen osana nuoriso-ohjelmaa.

D. Järjestöjen osaamisen vahvistaminen työllistymisen edistämisessä

1. Työllistymisen edistämiseen liittyen RAY:n tulisi avustaa järjestöjen yhteisiä hankkeita, työllisyyden edistämiseen liittyviä paikallisia yhteistyörakenteita tai työllistymisen edistämiseen liittyviä järjestöjen koulutushankkeita (esim. ohjausosaamista) osana työllistymisen edistämisen avustustoiminnan kokonaisuutta.
2. Hyvien käytäntöjen esittelyyn ja jakamiseen tulisi kiinnittää huomiota kokoamalla työllistymisen edistämisen avustuskohdeet yhteisen sateenvarjon alle. Tällöin eri toimintoja koskevia kehittämisen teemoja olisi helpompi organisoida (esim. valtakunnallisten järjestöjen työllisyysasiamestointi).

Lähteet

Filatov, T. (2013) Selvitystyö välityömarkkinoiden mahdollisuuksista tukea vaikeasti työllistyvien työelämään osallistumista ja työmarkkinoille pääsyä. Selvityshenkilö Tarja Filatovin raportti työministeri Lauri Ihalaiselle 2013. TEM raportteja 7/2013

Grönberg, V. & Kostilainen, H. (2012) Sosiaalisten yritysten tila ja tulevaisuus. Ministry of employment and the economy. Helsinki 2012.

von Hertzen-Oosi, N., Vaittinen, E., Ruoppila, S. & Virtanen, P. (2010). Kolmannen sektorin työ- ja elinkeinohallinnolle tuottamien palveluiden ja järjestettyjen työtilaisuuksien vaikutukset. Työ- ja yrittäjyys 13/2010. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Oosi, O. & Terävä, E. & Eronen, A. (2013). Esiselvityksen yhteenveto: Selvitys RAY:n työllisyyden edistämisen rahoituksen asemoitumisesta. Ramboll Management Consulting Oy.

Terävä, E., Virtanen, P., Uusikylä, P. ja Köppä L. (2011) Vaikeasti työllistävien tilannetta ja palveluita selvittävä tutkimus. Työ- ja yrittäjyys 23/2011

Vuorinen, M. & Särkelä, R. & Perälähti, A. & Peltosalmi, J. & Londén, P. (2004). Paikkansa Pitävät. Sosiaali- ja terveysjärjestöt paikallisina toimijoina. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Kuulut kunnat ja järjestöt

Kunnat:

- Helsinki
- Tampere
- Lappeenranta
- Savonlinna
- Kotka
- Kuopio
- Kaarina
- Akaa
- Jyväskylä
- Seinäjoki
- Salo
- Kuhmo

Järjestöt:

- Kainuun Nuotta ry
- Parik-säätiö
- Kotkan Korttelikotiyhdistys ry, RAY
- NuTu ry
- Luotsi-säätiö
- Visio-säätiö
- Yritetään Yhdessä ry
- Pirkanmaan omatoimisen työllistämisen tuki
- ODL-säätiö
- KRIS ry
- Helsingin Klubitalo

Palvelukeskukset: Pohjois-Pohjanmaa, Rauma, Tampere, Kuopio, Jyväskylä

Liite 1: kohteena olevien järjestöjen analyysi

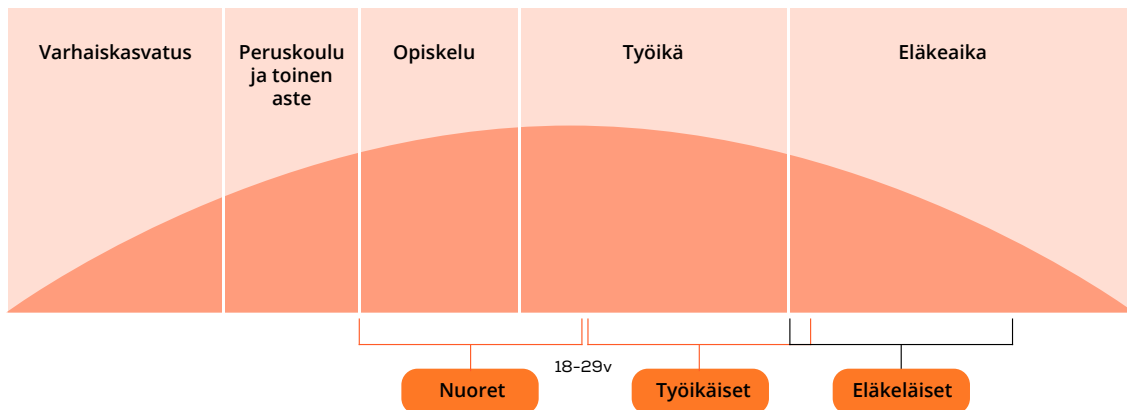
Järjestö (Esiselvitys- vaihe)	Yritys- yhteis- työ (Kyllä/Ei)	TNO yleinen (Kyllä/Ei)	Sisällöt (On / esimerkki, Ei havaintoa, Ei ole = tyhjä)				Kommentit
				Vapaa-aika ja harrastetoiminta (VH)	Ammatillisesti ohjattu (kuntouttava) toiminta (AO)	Oikeita työtehtäviä muistuttava työtoiminta (TT)	
			Sosiaalinen vahvistaminen, tuki ja kuntoutus (SV)				
			Ammatillisen osaamisen vahvistaminen (AO)				
			Työnhaun opastaminen (TO)				
Kaarinan työttömät (yleis- toiminnot)	Kyllä / osana järjestön muita toimin- toja	Ei	SV	On / vertais- ja jäsenoiminta	Ei havaintoja	On / osana järjestön muita toimintoja	
			AO				
			TO				
Kuhmon työttömät			SV	On / tapahtumat, verkosto ja vapaaehtoistoimi- nnot		Ei havaintoja	Matalan kynnyksen kohtaamispaikka
			AO		On / työllistymis- ja valmennusjaksot	Ei havaintoja	
			TO				
Pohjois- Karjalan työttömien yhdistys	Ei	Kyllä, osa perus- tehtävää	SV		On / työllisyysasioiden neuvoja		Yhdistysten yhdistys
			AO				
			TO				
Meri- Vuosaaren työttömät	Ei	Kyllä, toimis- tolla vertais- tuki	SV	On / retkiä ja lasimaalauksia Ei havaintoa			Toiminnan fokuksessa toimisto ja avoin ruokala
			AO				
			TO				
Vaasan Bestis	Kyllä	Ei	SV		On / räätälöityjen jatkokoulujen selvittäminen nuorten kohdalla	On / työpajatoiminta	Matalan kynnyksen työpajatoiminta, työkyvyn arviointi ja jatkokoulujen selvittäminen
			AO		Ei havaintoa		
			TO		Ei havaintoa		
Iisalmen Nuorison Tuki ry (Kehypaja)	Kyllä / mielek- kät alihan- kintatyöt	Ei	SV		Ei havaintoa	On / työpajatoiminta, työ- ja yksilövalmennus	Laaja työvalmennuskokonai- suus nuorille
			AO		On		
			TO		Ei havaintoa		
Leikkiväki ry	Ei	Ei	SV		On / starttavaiheen toiminta nuorille		
			AO				
			TO				
Kotikartano- yhdistys	Ei	Ei havain- toa	SV		On / erilaisia asiakkuuksia, koulutusyhteyden rakennetaan	On / henkilökohtainen ohjaus ja tuki	
			AO				
			TO				
Savonlinnan toimintakes- kus (Majakka)	Ei	Ei havain- toa	SV		On / työkokeilujen kautta	Ei havaintoa	
			AO			Ei havaintoa	
			TO			Ei havaintoa	
Laptuote- säätiö (tuetun työllistämisen yksikkö)	Kyllä / osana asiakas- prosessi a	Kyllä / osana säätiön toimin- taa	SV	Ei havaintoa	On / henkilökohtaisesti suunniteltu	On / henkilön taitojen mukaisesti	TE-hallinnon ulkopuolisille kohderyhmille
			AO		On	On	
			TO				
Silta- Valmennus	Ei	Kyllä	SV		On / nuorten elämäntilanteen selvittäminen	Ei havaintoa	
			AO				

			TO	Ei havaintoa	On	Ei havaintoa	
Kuurojen liitto	Ei	Kyllä	SV		Ei havaintoa	Ei havaintoa	Asiainiätoiminta, joka vertaisroolissa auttaa kuuroja julkisten palvelujen piiriin
			AO		Ei havaintoa	Ei havaintoa	
			TO		On / äsiointi kuurojen kanssa, opastaminen	Ei havaintoa	
Näkövammaisten Keskusliitto	Kyllä / yritys-koordi-naattori	Kyllä	SV		Ei havaintoa		Asiainiätoiminta, joka auttaa monipuolisesti näkövammaisia työllistymisen edistämässä
			AO		On		
			TO		On		
Miina Sillanpään säätiö (KEKO-toiminto)	Kyllä / osana kuntou-tustoi-mintaa	Kyllä	SV		On / kurssimuotoinen		Kehitysvammaisten toimintakykyä ylläpitävä toiminta
			AO		Ei havaintoa		
			TO		Ei havaintoa		
MS-liitto	Kyllä / työ-paikan verkosto - palaverit	Kyllä, edun-valvonta keskei-nen	SV		Ei havaintoa		Asiainiätoiminta, joka valvoo MS-potilaiden mahdollisuuksia päästä palveluihin
			AO		Ei havaintoa		
			TO		On / äsiointi, tiedottaminen ja neuvonta, vaikuttaminen		

Järjestö (Muut tiedonkeruun vaiheet)	Yritys - yhteis -työ (Kyllä/Ei)	TNO yleinen (Kyllä/Ei)	Sisällöt (On / esimerkki, Ei havaintoa, Ei ole = tyhjä)				Kommentit
				Vapaa-aika ja harrastetoiminta (VH)	Ammatillisesti ohjattu (kuntouttava) toiminta (AO)	Oikeita työtehtäviä muistuttava työtoiminta (TT)	
			Sosiaalinen vahvistaminen, tuki ja kuntoutus (SV)				
			Ammatillisen osaamisen vahvistaminen (AO)				
			Työnhaun opastaminen (TO)				
Kuopion työttömät	--	--	SV	On / ryhmä- ja kerhotoimintaa sekä liikunnallista toimintaa			
			AO		On / kieliryhmä, ATK		
			TO		Ei havaintoa		
Tampereen Etappi	--	--	SV	On / liikuntapalvelut	On / terveyden edistämisen palvelut, terveystapaamiset, ryhmätoiminnot	On / 7 työpajaa	Laajaa toimintaa, myös avoin kohtaamispiste ja työttömien terveysterveystyö)
			AO				
			TO				
Turun työttömät	--	--	SV	On / kerhotoimintaa, yhteisöllinen toiminta	On / ryhmätoiminnot	On / kuntouttava työtoiminta	Asiakaskunnaltaan suuri kohtaamispaikka ja ruokala
			AO				
			TO				
Salon seudun työttömät	--	--	SV	On / liikunta, kerho- ja kurssitoimintaa sekä matkailu	On / terveystarkastukset työttömille		Avoin kohtaamispaikka
			AO				
			TO				
Kainuun Nuotta	Kyllä / henkilökuntaa + muuten	Kyllä	SV		On / työn tekemisen kautta oppiminen ja ryhmävalmennus sekä yksilöohjaus	On / hankekoordinaattoreiden rooli	Laaja kokonaisuus. Valtionapua saava organisaatio. Osuuskuntatoiminnan erikoisosaaminen.
			AO				
			TO				
Wiialan Senterit	Ei	Ei	SV	On / tapahtumat ja toritoiminta			
			AO				
			TO				
Kotkan Korttelikoti (ei RAY)	Ei	Kyllä	SV		On / henkilökohtainen ohjaus	On / työ korttelikodeissa	Neljän korttelikodin ylläpitäminen ja tukipalvelutehtävät
			AO		On / näytöt		
			TO		On / Uraohjaus		
NuTu ry (ei RAY)	Ei	Kyllä	SV		On	On	
			AO				
			TO		Ei havaintoa	Ei havaintoa	
ODL-säätiö	Kyllä / osana palvelutoimintaa	Kyllä	SV	On / vapaaehtoistoiminta, hankkeiden päivätoiminta	On / starttipaja	Suunnitteilla	Laaja toimija, jolla palvelumyyntiä sekä RAY-rahoitteisia kehittämishankkeita
			AO		On / koulutuspalvelut	On / palvelumyynti	
			TV		On / EU-hankkeet		

Järjestö (Muut tiedon keruun vaiheet)	Yritys yhteis työ (Kyllä/Ei)	TNO yleinen (Kyllä/Ei)	Sisällöt (On / esimerkki, Ei havaintoa, Ei ole = tyhjä)				Kommentit
				Vapaa-aika ja harrastetoiminta (VH)	Ammatillisesti ohjattu (kuntouttava) toiminta (AO)	Oikeita työtehtäviä muistuttava työtoiminta (TT)	
			Sosiaalinen vahvistaminen, tuki ja kuntoutus (SV)				
			Ammatillisen osaamisen vahvistaminen (AO)				
			Työnhaun opastaminen (TO)				
PARIK säätiö	Kyllä, osana säätiön toiminta a	Kyllä	SV	Ei havaintoja		On / terveydenhoito	Laaja toimija, joka hyödyntää RAY rahoitusta tuotekehityksessä.
			AO	Ei havaintoja	On / osana säätiön toimia		
			TO	Ei havaintoja	On / Kuntoutusohjaus ja työnetsijät (työ – ja yksilövalmennus)		
LUOTSI säätiö (ei RAY)	Kyllä	Kyllä	SV			On /	Hämeenlinnan kaupungin omistama säätiö; suuri toimija joka valemntaa työhön tai opiskeluun.
			AO		On / kurssitoiminta	työvalmennus	
			TO		On / alkusuunnittelu, CVt, henkilökohtainen tuki		
VISIO-säätiö (ei Ray)	Kyllä, aktiivinen yhteistyö yrittäjien kanssa	Kyllä / starttipaja	SV			On / Starttipaja ja työpaja	Saarijärvellä toimiva säätiö, jolla on kaksi omaa työpajaa.
			AO		Pienemmissä määrin		
			TO	On / integroitu kaikkiin toimintoihin			
Jyväskylän katulähetys	Kyllä	Kyllä, osana muuta toiminta a	SV		Ei havaintoja	On /	Laajaa toimintaa, jonka tueksi toteutetaan työllistämistä
			AO		Ei havaintoja	työllistäminen muihin toimintoihin	
			TO		Ei havaintoja	Ei havaintoja	
Pirkanmaan omatoimisen työllistämisen tuki (ei RAY)	Kyllä, Tilaisuudet ja tapahtumat	Kyllä	SV				Teknisten alojen työttömiin kohdistettu toimintamalli, josta hyviä kokemuksia
			AO				
			TO		On / Työnahkukoulutukset keskinen toimintamuoto sekä muut tapahtumat ja tiedon välitys		
Yritetään yhdessä (ei RAY)	Kyllä, kattava yritysyt eistyö ja palvelut oiminna n koordinaointi alueen yrittäjien kanssa	Kyllä, osana toiminta a	SV		On / Kuntouttavan toiminnan suunnitelman mukaisesti, oma ruokailu, omat toimet		Oulussa toimiva yhdistys,jossa keskeinen toimintamuoto on kestävä kehityksen talo ja tähän liittyvä työpajatoiminta sekä edelleen sijoittamisen toiminta.
			AO		On, täsmäkoulutus sijoituksen yhteydessä		
			TO		On, / Edelleensijoitustoiminta		

Liite 2: Käytetyt viitekehukset

Kohderyhmien ulottuvuuksia

Juuri työttömäksi jääneet

Pitkittynyt työttömyys

Vamma/sairaus

Heikkolahjaisuus

”Menetetty syrjäytyminen”

”Kohderyhmien analyysin viitekehys”

	Vapaa-aika ja harrastetoiminta (VH)	Ammatillisesti ohjattu (kuntouttava) toiminta (AO)	Oikeita työtehtäviä muistuttava työtoiminta (TT)
Viitekehys	Retket, matkat, muu toiminta Musiikki Liikunta-aktiviteetit Askartelu ja käsityöt	Terveysinfot, muut infot jne. Yksinkertaiset työt (ei uutta peruskouluun) Sisällöllisesti ammattimainen kurssitoiminta Täydentävä kieli- ja vuorovaikutuskoulutus	Tehdään kolmannelle osapuolelle (”asiakas”) Vaatii osittain uuden opettelua (jonkun työkalun käyttöä) Vastaavaa työtä tehdään työelämässä
Sosiaalinen vahvistaminen, tuki ja kuntoutus			
Ammatillisen osaamisen vahvistaminen			
Työnhaun opastaminen			

”Toimintojen sisältöjen analyysin viitekehys”

Nuoret									
Työikäiset									
Eläkeläiset									
	Työnantaja-yhteistyö	Etsivä ja löytävä työ	Avoin / matalan kynnyksen kohtaamispaikka	Tieto-, neuvonta-ohjaus (yleinen)	Vapaa-aika ja harraste (VA)				
					Ammatillisesti ohjattu (kuntouttava) toiminta (OT)				
					Oikeita työtehtäviä muistuttava työtoiminta (TT)				
					Työnhaun opastaminen	Ammatillisen osaamisen vahvistaminen		Sosiaalinen vahvistaminen, tuki ja kuntoutus	
			Olohuone Ruokala Tietotekniikka	Yksilötoiminnot					
				Ryhmätoiminnot		Työtoiminta	Instrumentit	Muu	Sosiaalinen + ammatillinen

"Järjestöjen työllistymisen edistämisen toimintojen ja prosessien analyysin viitekehys"

